

TRAFİK KAZASI NEDENİYLE AÇILAN DAVALARDA SOSYAL GÜVENLİK GELİRLERİ TAZMİNATTAN İNDİRİLMEZ

I- KONUNUN ÖZETİ

1- Sosyal Güvenlik Kurumlarının sigortalılara veya haksahiplerine bağladığı gelirler iki tür olup, biri belli bir süre prim ödemiş olmanın karşılığı olarak “ölüm veya malullük sigortası” dalından bağlanan aylıklar, öteki “iş kazası ve meslek hastalığı sigortası”ndan yapılan yardımlar ve bağlanan gelirlerdir.

2- Ölüm nedeni ne olursa olsun, ölen sigortalının eş ve çocuklarına “ölüm sigortası” dalından bağlanan dul ve yetim aylıkları ile gene “ölüm sigortası” dalından ana ve babaya bağlanan aylıklar, hiçbir biçimde destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez. Çünkü, ölüm sigortasından bağlanan aylıklar, sigortalı işçinin belli bir süre prim ödemiş olmasının bir karşılığıdır ve bu sigorta türünde Kurum’un sorumlulara rücu hakkı yoktur. (5510 sayılı Yasa m. 32-34; 506 sayılı Yasa m.65,66 ve 69)

3- Buna karşılık, sigortalı “iş kazası veya meslek hastalığı” sonucu ölmüşse, desteğinden yoksun kalan eş ve çocukları ile ana ve babasına “iş kazası ve meslek hastalığı sigortası” dalından bağlanan gelirler, yastada öngörülen miktarla sınırlı olmak üzere, tazminattan indirilir. İndirilecek miktar, sorumlu işveren ise bağlanan gelirlerin “ilk peşin değeri, sorumlu üçüncü kişi ise “ilk peşin değerin yarısı” kadardır. (5510 sayılı Yasa m.21)

4- Sigortalının ölümü iş kazası veya meslek hastalığı sonucu değilse, Sosyal Güvenlik Kurumlarının bağladığı gelirler (ister ölüm sigortasından olsun, ister iş kazası sigorta dalından olsun) hiç bir zaman ve hiç bir biçimde tazminattan indirilmez. Bu nedenle:

Trafik kazasında ölen sigortalının desteğinden yoksun kalan haksahiplerine (eşine, çocuklarına, ana ve babasına) bağlanan gelirler hiçbir zaman ve hiçbir biçimde tazminattan indirilmeyeceğinden, mahkemelerin (ve sigorta şirketlerinin) Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan gelir bağlanıp bağlanmadığını araştırmaları gereksizdir. Bu konudaki ısrarlı isteklerin mahkemelerde dikkate alınmaması ve zaman kaybına neden olunmaması; sigorta şirketlerinin de Sosyal Güvenlik gelirlerini ileri sürerek 2918 sayılı Yasa’nın 99.maddesindeki sekiz günlük ödeme süresini geçirmemeleri gerekmektedir.

II-KONUNUN ÖNEMİ VE ELE ALINIŞ NEDENLERİ

Ülkemiz hukuk sisteminde yasal düzenlemeler önce gelir.Yasalar, öncelikle “sözüyle ve özüyle” uygulanmak zorundadır. (MK.m.1, f.1) Yasa hükmü, tartışılmayacak kadar açık, anlaşılır ve net ise yoruma yer yoktur. Yoruma açık ise, yargıç karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargısal inançlardan yararlanır. (MK.m.1,f.3) Yasalardan sonra uyulması zorunlu olan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarıdır. Bu sıralamada Yargıtay’ın yıllar içinde oluşmuş, yerleşmiş, kökleşmiş kararları (yargısal inançlar) ile bilimsel görüşler son sırayı alır. Yasaların emredici hükümlerine, İçtihadı Birleştirme Kararlarına ve kökleşmiş içtihadı aykırı (her nasılsa) verilmiş olan (yanlış ve yanıltıcı) Yargıtay kararları geçersizdir; bu tür kararlara uyulmaması, bunlara karşı direnilmesi gerekir. Ancak ne var ki, yıllardan beri üzülerek izlediğimiz ve gözlemlediğimiz yargıç ve avukatların büyük bir bölümü okuma, araştırma, öğrenme tembeli oldukları için Yargıtay’ın yanlış ve yanıltıcı kararlarına gözleri kapalı boyun eğmektedirler. Bu yüzdendir ki son yıllarda yargıya olan güven sarsılmış; açılan davalar bir süper loto gibi izlenir, sonucu şansa ve tesadüfe bırakılır olmuştur.

Bu söylediklerimizi yazımızın konusuna yöneltirsek şunları söyleyebiliriz: Yukarda “özet” bölümünde açıkladığımız yasaların açık hükümlerine karşın, mahkemelerin yanlış uygulamalar yaptıklarını, gereksiz soruşturmalara zaman yitirdiklerini; sigorta şirketlerinin yasalara aykırı bir davranış içinde tazminat ödemekten kaçındıklarını görmekteyiz. Bunların neler olduğunu ve bize bu yazıyı yazmaya zorlayan nedenleri aşağıda açıklayacağız :

1- Sigorta şirketleri, trafik kazaları nedeniyle (yöntemince) tazminat başvurularında, 2918 sayılı KTK’nun 98. ve 99.maddelerinde öngörülen **sekiz günlük süre içinde** ödeme yapmak zorunda olmalarına karşın, Sosyal Güvenlik Yasalarının (yukardaki “özet” bölümünde açıklanan) emredici ve özel nitelikteki açık hükümlerine aykırı olarak, Kurumlarca sigortalılara gelir bağlanıp bağlanmadığını araştırmak gibi hakları olmayan bir davranış içinde ödemeleri uzun süre geciktirmekte; bundan da ötesi, Tazminat ve Sigorta Hukuku konularında en küçük bilgileri olmayan bir takım kişilerin yanlış ve yanıltıcı raporlarına dayanarak, Sosyal Güvenlik Kurumlarının bağladığı gelirlerin, destekten yoksun kalanların “bakım ihtiyacı”nı karşıladığı savıyla tazminat isteklerini reddetmektedirler.

Öte yandan, son birkaç yıldır da, elden ele dolaştırdıkları (içeriği farklı, kaleme alınış biçimi yanıltıcı) **Hukuk Genel Kurulu’nun** bir kararını kendilerince yorumlayarak, sosyal güvenlik kurumlarının “**ölüm sigortası**” dalından bağladığı “**dul ve yetim aylıklarının**” destekten yoksun kalanların “bakım ihtiyacını” karşıladığı ölçüde tazminattan düşüleceğini veya tazminat isteğinin büsbütün reddedilmesi gerekeceğini ileri sürmektedirler.¹

Sigorta şirketlerinin direnimleri yasalara ve yerleşik içtihada aykırı olduğu gibi, uzun yıllar önce terkedilmiş olan “bakım gücü-bakım ihtiyacı” türünden belirsiz kavramlarla değerlendirme yapma hakları da bulunmamaktadır. Bugün artık, destek tazminatının ölçüsü, **ölen kişinin bedensel ve düşünsel etkinliğinden yoksunluk** olup, yoksun kalan kişilerin varlıklı olmaları, **haksız eylemin yol açtığı zarar ile nedensellik bağı kurulamayacak olan** (sosyal güvenlik kurumlarından bağlanan aylıklar, bireysel ve yaşam sigortalarından yapılan ödemeler, miras ve miras gelirleri, şirket kâr payları, banka faizleri, değerli kâğıtların getirileri vb) **kazanımlar**, destek tazminatı istenmesine engel değildir.

Yargıtay’ın son dönem kararlarında sıkça yinelendiği gibi, ölenin destekliğinin, yalnız parasal değil, ondan da öte yakınlarına “**yardım ve hizmet ederek**” gerçekleşeceği, ölenin bedensel ve beyinsel etkinliğinin sona ermesinin başlı başına “destekten yoksun kalma tazminatı” istenmesi için yeterli ve haklı neden olacağı; ölenin bir işyeri, şirket, çiftlik, kira getiren taşınmaz, rant (gelir) sağlayan yatırımlar kalmış olsa bile, **ölümle bütün bu malvarlıklarını yönetenin “bedensel ve düşünsel” varlığından ve etkinliğinden yoksun kalınması karşısında**, ölenin yerine bu işleri yönetecek olanın yükleneceği hizmetin karşılığının “**tazminatın ölçüsü**” olacağı görüşleri ağırlık kazanmış; Yargıtay kararları bu yönde oluşmuş, gelişmiş ve yerleşmiştir.

¹ Söz konusu yanlış ve yanıltıcı Yargıtay HGK. 30.11.2005 gün E.2005/4-648 - K.2005/691 sayılı kararının kaleme alınış biçimi ve YKD.2006/5 sf.791’deki özet başlığı, Yargıtay BGK. 06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına, 5434 sayılı TC.Emekli Sandığı Kanunu’nun 129.maddesine, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 60,65,66 ve sonraki maddelerine, yeni 5510 sayılı Yasa’nın 32-34.maddelerine aykırı olduğu gibi, karardaki asıl amaç, yanlış bilirkişi raporuna göre verilen kararın bozulması iken, kararı kaleme alan kişiler amacı aşarak Yasalara, İçtihadı Birleştirme Kararına ve Yargıtay’ın otuz yılı aşan yerleşik kararlarına aykırı yanıltıcı bir durum yaratmışlardır. Sigortacıların tazminat ödememe gerekçesi yaptıkları Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun bu yanlış kararı yüzünden pek çok kişi mağdur edilmiştir. Bu karardan sonraki tarihlerde verilen bir çok doğru kararlarla durum düzeltilmiş ise de, yargıya yön verme işlevini yerine getirmekle ve hukukumuzu doğru yönde geliştirmekle yükümlü Yargıtay üyelerinin daha dikkatli olmaları, bu tür yanlış kararların çıkmasına engel olmaları gerekmektedir.

Artık sigorta şirketleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarının “kaza sigortası”ndan bağladığı gelirlerin (ilgili Yasa hükümlerine göre) yalnızca **iş kazaları** söz konusu olduğunda tazminattan indirileceğini; eğer olay “**iş kazası**” değilse, (ister ölüm veya malullük sigortasından, ister iş kazası sigorta dalından olsun) hiç bir zaman ve hiç bir biçimde **tazminattan indirim gerekmeyeceğini** bilmeli; sigorta başvurularında bu yönde bir araştırma yapmaktan ve belge istemekten vazgeçmelidirler.

Sigorta şirketlerine son bir uyarımız da şudur:

Zorunlu sigortalardan ödemekle yükümlü buldukları ölüm ve bedensel zarar karşılığı tazminatlar konusu, yalnızca bir hesap formülünün uygulanması değil, onun çok ötesinde ancak “uzman hukukçuların” yapabilecekleri bir “**hukuksal değerlendirme**” işidir. Ülkemizde tazminat hesap formülleri, Sosyal Güvenlik Kurumları ile Yargıtay’ın işbirliğiyle belirlenmekte ve benimsenmektedir. Bu yüzden, bugünkü uygulamada “sigorta aktüerleri”ne ihtiyaç yoktur. Hele birilerinin kalkıp, farklı bir hesaplama yöntemi uygulamasına ve tazminat hesabının ancak kendisinin ve kendisi gibilerin yapabileceğini ileri sürmesine Sigorta Şirketleri (eğer yargıya düşmek istemiyorlarsa) fırsat vermemelidirler.²

2- Mahkemeler, olay **iş kazası değilse** ve Kurum’un rücu hakkı bulunmuyorsa, davacılara Sosyal Güvenlik Kurumlarından gelir bağlanıp bağlanmadığını araştırmaya girişip zaman ve iş kaybına neden olmamalıdır. Ayrıca, hukuk mahkemeleri yargıçları, uzmanlık mahkemeleri dışında, kırk çeşit davaya bakmak zorunda oldukları ve her konunun ayrıntılarını bilemeyecekleri için, tazminat hesabı yapacak bilirkişileri kesinlikle “uzman hukukçu”lardan seçmelidirler.³

Yazımızın ana konusu, Sosyal Güvenlik Kurumlarının **ölüm sigortası**’ndan bağladıkları **dul ve yetim aylıkları** ile gene “**ölüm sigortası**”ndan **ana ve babaya** bağlanan gelirlerin haksız eylem sorumlularının ödeyeceği **tazminattan indirilmeyeceğine**;

² Ülkemizde tazminat hesapları, uzun yıllar boyunca sosyal güvenlik kurumlarının gelir bağlama yöntemleriyle uyumlu %5 artırım-iskonto değerli ortalama ücret ve sabit rant tekniği” formülleriyle yapılmakta iken, 1984 yılında (hiç gereği yokken) %5 artırım-iskonto değeri %10’a çıkarılarak ilk yanlış yapılmış; daha sonra 1993 yılında işverenlerin tazminatların yüksek hesaplandığı yakınmalarına çözüm için Ankara’da Banka Ticaret Enstitüsünde yapılan sempozyumun etkisinde kalınarak “progressif rant” sistemi adıyla (aslında kazançların hiç artmadığı ve eşit oranda artırım-indirimin aynı sonucu verdiği) bir hesaplama yöntemi benimsenmiştir. Yargıda onbeş yıldan beri uygulanmakta olan bu yöntem, yanlış olmakla ve hiçbir bilimsel temeli bulunmamakla birlikte, yargıç ve avukatlar tarafından kolay anlaşılabilir ve denetlenebilir niteliği nedeniyle bir bakıma doğru bir yöntem olmuştur. Kısaca “Kazanç x Zarar süresi = Tazminat hesabına esas kazançlar” formülüyle gösterebileceğimiz bu hesaplama yöntemi bugün yargıda güvenle uygulanmakta, kimse bu hesaplama biçiminden yakınmamaktadır. Yargıda benimsenmiş ve Yargıtay’ca kabul edilmiş bu yöntemle aykırı, başka bir formülle yapılan tazminat hesabı yargıda kabul görmemektedir. Ayrıca şurası da iyi bilinmelidir ki, Sosyal Güvenlik Kurumlarınca ve Yargıtay’ca kabul edilmiş ve benimsenmiş formüllere göre tazminat hesaplanması zorunludur. Yetkili kurum ve kurullarca, tazminat hesap formülleri ve yaşam tabloları konusunda köklü araştırmalar ve kapsamlı çalışmalar yapıp, bunlar Sosyal Güvenlik Kurumu’na ve Yargıtay’ca kabul edilip benimseninceye kadar, herhangi bir kimsenin kalkıp kendisinin doğru bulduğu formülle tazminat hesaplamaya kalkışması doğru değildir.

³ Son yıllarda, tazminat hesapları konusunda Sigorta Şirketleri ile sorunlar yaşanmaktadır. Tazminat ve Sigorta Hukuku konusunda en küçük bilgileri, birikimleri, deneyimleri olmayan genç “aktüer”lere yaptırılan tazminat raporlarıyla,ölüm ve yaralanmalı kazalardan zarar gören kişiler haksızlığa uğrılmaktadır. Hele bu “aktüer”lerden birinin son derece bilgiççe ve saygısız ifadelerle yazdığı raporlarda, uzun yıllardan beri mahkemelere hizmet vermekte olan, uzmanlıkları yargıda, Yargıtay’da ve bilim çevrelerinde kabul edilmiş hukukçu veya uzman bilirkişilere sataşması; tazminat hesaplarını onların değil, yalnızca kendilerinin (aktüerlerin) yapabileceğini ileri sürmesi tepkiyle karşılanmaktadır. Bu saygısız kişi ve onun gibiler önce, sigorta aktüerlerinin asıl iş ve işlevlerinin ne olduğunu öğrenmelidir; aktüerlerin bugüne kadar (asıl işlevleri olan) ülkemiz koşullarına uygun yaşam ve aktivite tabloları, ekonomik göstergeler, evlenme şans oranları gibi en doğru tazminat formüllerinin belirlenmesini sağlayacak çalışmalar yapmadıklarını, yani mesleklerinin gereği olan görevlerini hiç yerine getirmemiş olduklarını anımsamalıdır. (Bkz: Aktüerler Yönetmeliği, m.4/a, 11,13,15)

Ayrıca olay **iş kazası değilse**, (örneğin trafik kazası ise) ister ölüm veya malullük sigortasından, ister iş kazası sigorta dalından olsun Sosyal Güvenlik Kurumlarının bağladığı gelirlerin hiç bir zaman ve hiç bir biçimde **tazminattan indirilmeyeceğine** ilişkin bilgiler vermek olmasına ve konunun ağırlığının daha çok ölüm nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatında toplanmasına göre, öncelikle “**desteklik**” ve “**destekten yoksunluk**” konusunda kısa açıklamalar yapmak istiyoruz.

III- DESTEK TAZMİNATI KONUSUNDA KISA BİLGİLER

1- Ölüm nedeniyle tazminat

Borçlar Yasası 45/2.maddesine göre: “Ölüm sonucu **başka kimseler** ölenin **yardımindan yoksun** kalmışlarsa, onların bu zararlarını ödemek gerekir.”

Madde metninden anlaşılacağı üzere, ölenin yardımindan (desteğinden) yoksun kalanlar “başka kimseler” olup, “destekten yoksun kalma tazminatı” isteme hakkı, mirasçılık sıfatından bağımsız, ölümle intikal etmeyen, **destekten yoksun kalanların kişiliklerinde oluşan bağımsız bir haktır.**

Bu konuda, yerleşik uygulamayı, yargısal ve bilimsel inançları gözönünde tutarak “destek” ve “destekten yoksunluk” kavramlarına açıklık getirmemiz; ondan sonra da “yoksun kalınan nedir” sorusunu yanıtlamamız gerekmektedir.

2- Destek kavramı

Destek, birlikte yaşadığı kişilere ve yakınlarına sürekli ve düzenli olarak türlü yollardan ve türlü biçimlerde **yardım eden**, onlarla sürekli yardımlaşma ve dayanışma içinde bulunan, koruyup kollayan, eğer ölmeseydi **ilerde yardım etmesi beklenen** veya büyük bir olasılıkla yardım edecek olan kişidir.

Yardım ve desteklik türlü biçimlerde olabilir:

- a) Para vererek,
- b) Yardım ve hizmet ederek,
- c) Koruyup kollayarak,
- d) Akıl vererek ve yol göstererek,
- e) Bilgi ve deneyimlerinden yararlandırarak,
- f) Yiyecek, elbise, mesken sağlayarak,
- g) Eğitim masraflarını karşılayarak.

Ancak, destek sayılabilmek için ölenin mutlaka ölüm zamanında bir kimseye yardımda bulunmasına gerek yoktur; ilerde kurulacak olan yardım ve gözetim ilişkisi de B.K. m.45/2'nin uygulanması için yeterlidir. Başka bir deyişle, ölüm olmasaydı ilerde kurulacak ilişkinin bir destek ilişkisi olacağı kesin ise, destekten yoksunluk tazminatı istenebilir.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, iki tür desteklik söz konusudur: 1) Gerçek destek, 2) Varsayımsal destek.

Gerçek destek, öldüğü güne kadar başkasına sürekli ve düzenli bir biçimde bakıp gözetim ve çeşitli yardımlarda bulunan kişidir. Bugünkü görüş artık parasal desteklikle sınırlı tutulmadığına göre, **kişiler hangi yaşta olurlarsa olsunlar, bir kazançları ve malvarlıkları bulunmasa da beden güçleriyle birbirlerine hizmet ederek destek olurlar.** Örneğin, hizmet etmek (ev kadınlarının ev hizmetleri) maddi destek sayıldığına göre, çocuk-yaşlı, kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın en azından asgari ücretler düzeyinde destek tazminatı hesaplanmalıdır. Bunun gibi, ileri yaştaki ve emeklilik çağındaki kimselerin de, ayrıca

kazançları ve malvarlıkları olmasa bile **bedensel varlıklarıyla, birikimleri ve deneyimleriyle** yakınlarına destekliği kabul edilmelidir.

Varsayımsal destek, ölüm olmasaydı, yaşamın ve olayların olağan akışı içerisinde ilerde kurulacak bakma ilişkisi uyarınca destek olması beklenen kimsedir. Çocukların ana ve babalarına destekliği buna örnektir.⁴ Nişanlıların da gelecekte birbirlerine destek olacakları genel kabul görmekte, ancak bu konuda sakıncan davranılmaktadır. Bizce, evlenme hazırlığı içinde oldukları kanıtlanabilen nişanlılar veya sözlüler birbirlerinin varsayımsal desteği sayılmalıdırlar.

3- Destekten yoksunluk

Destekten yoksunluk, mirasçılık sıfatından ayrı bağımsız bir haktır. Destek kavramı hukuksal bir ilişkiyi değil, eylemli bir durumu hedef tutar. Bu nedenledir ki akrabalık, mirasçılık, kanuni veya akdi bir bakma yükümlülüğü asla aranmaz.

Destekten yoksun kalma tazminatı, doğrudan doğruya hayatta kalanların kişiliklerinde doğan bir haktır; bu hak onlara öleden geçmiş değildir. Destekten yoksun kalma tazminatı ile ölenin mirası arasında da herhangi bir ilgi kurulamaz.

Yasa’da, öğretide ve yargısal inançlarda “destekten yoksun kalma tazminatı” isteyebilecek olanlar sınırlandırılmamış olup, bunlardan başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

a) **Eş** : Tazminatın hesabında çocuk sayısı ve yeniden evlenme olasılığı ile destek payı dikkate alınır.

b) **Çocuklar** : Genel olarak erkek ise 18 yaşına kadar, kız ise 22 yaşına kadar, lise çağında iseler erkekler 20, kızlar 22 yaşına kadar, yüksek öğrenim yapıyorlarsa kız-erkek ayrımı yapılmaksızın 25 yaşına kadar destek görürler. Sakat, ayırtım gücünden yoksun ve sürekli bakılması gereken çocukların destek hesabı, desteğin yaşam süresi ile sınırlı olarak, yaşam boyu yapılır. Ayrıca, evlenmemiş olup anne ve babasıyla yaşayan, bir işi ve kazancı bulunmayan kız çocukların yaşlarına göre evlenme şans oranları hesaba katılarak belirlenen yaşa kadar destek tazminatı hesaplanması gerekeceği kanısındayız.

c) **Evlâtlık**: Resmi biçimde evlâtlık ilişkisi ile bağlı kişiler, öz evlâtlar gibi ana .babalarından destek alırlar ve onlara destek olurlar.

d) **Ana ve baba**: Desteğin veya ana-babanın varlıklı olup olmadıklarına bakılmaksızın, belli bir oranda evlâdın destekliği kabul edilmektedir.

e) **Kardeşler**: Eski MK m.315 - 316 ve yeni MK m.364’e göre,desteklik edecek kardeşin gerek parasal ve gerekse bedensel yönden yardım edecek gücü bulunmalı; destek tazminatı isteyen kardeşin ölen kardeşinden eylemli yardım ve destek gördüğü kanıtlanmalıdır.

f) **Aynı çatı altında yaşayan yakınlar**: Birbirlerine yardım ve hizmet ederek yaşayan birinci derecede yakınların destekliği de kabul edilmektedir.

g) **Nikâhsız eş** (Aynı çatı altında uzun süreden beri birlikte yaşayan kişiler, aralarında resmi evlilik bağı olmasa bile, birbirlerine desteklidir.)

⁴ Yarg.15.HD.29.12.1975, 4643-5216 (YKD.1976/5-721) - 15.HD. 08.03.1976, 75/5524-76/966 (YKD.1977/7-977) - 4.HD. 20.03.1986, 1585-2553 (YKD.1986/7-958)

h) **Nişanlılar**: Evlilik hazırlıkları içinde oldukları ve ölümle bu olanağın ortadan kalktığı kanıtlanmak koşuluyla nişanlılar birbirlerinden destek tazminatı isteyebilirler.

i) Ölenin düzenli yardımını gören kişiler, (eğer ölümle kesilmemişse) burs alan öğrenciler vb.

IV-DESTEKTEN YOKSUNLUKTA “YOKSUN KALINAN” NEDİR ?

Yoksun kalınan, ölenin bedensel varlığıyla “**yardım ve hizmet ederek**” sağladığı desteklidir. Bunun ölenin malvarlığıyla (mirasla ve mirasçılıkla) bir ilgisi yoktur. Destekten yoksun kalanlar aynı zamanda mirasçı iseler, ölümle onlara kalan malvarlığı, haksız eylemin yolaçtığı zararın bir sonucu değildir. Bu nedenle destek tazminatını, yıllar önce terkedilmiş bulunan “bakım gücü-bakım ihtiyacı” kavramlarıyla açıklamak ve değerlendirmek son derece yanlıştır. Uygulamada tazminatın hangi ölçülere göre hesaplandığından ve Yargıtay görüşlerinden habersiz kişilerin (bilimsellik kaygısıyla) yabancı kaynaklardan alıntılardıkları (ölenin veya üçüncü kişiden miras kalmışsa, bakım ihtiyacını karşıladığı ölçüde tazminattan indirim yapılacağı ve hatta davanın tümüyle reddedileceği türünden) görüşler, bizce tam bir “kara mizah” örneğidir.⁵ Ya da ölenin bakım gücü (parası,işi,kazancı) yoksa tazminat hesaplanamayacağı ve bu durumda da davanın reddi gerekeceği türünden görüşler konuya anamalı bakışın (vahşi kapitalizmin) “insafsızlık” örneğidir.

Bunun gibi, sosyal güvenlik kurumlarının (belli bir süre prim ödemiş olmanın karşılığı olarak) ölüm dalından bağladıkları dul ve yetim aylıklarının ya da özel sigortalara prim ödenerek yaptırılan bireysel kaza ve yaşam sigortalarından alınan paraların (zararı karşıladığı ölçüde) tazminattan indirileceği veya sosyal güvenlik gelirleri ile özel sigorta ödemeleri “bakım ihtiyacını” karşılamış ise tazminat isteklerinin reddedileceği türünden (yasaların emredici hükümlerine aykırı) görüşler ileri sürenlerin nasıl bir hukuk anlayışına sahip olduklarını ve hangi amaca hizmet ettiklerini bilmek istiyoruz.

Destek tazminatında “bakım gücü-bakım ihtiyacı” türünden belirsiz kavramlar (yukarıda belirttiğimiz gibi) yıllar önce terkedilmiş; **destekten yoksunluk**, ölen kişinin “gelirinden” değil, **beden ve beyin gücüyle yarattığı maddi olanaklardan yoksunluk** olarak kabul edilmiştir. Ölenin destekliğinin, yalnız parasal değil, ondan da öte yakınlarına “**yardım ve hizmet ederek**” gerçekleşeceği, ölenin bedensel ve beynsel etkinliğinin sona ermesinin başlı başına “destekten yoksun kalma tazminatı” istenmesi için yeterli ve haklı neden olacağı; ölenin bir işyeri, şirket, çiftlik, kira getiren taşınmaz, rant (gelir) sağlayan yatırımlar kalmış olsa bile, ölümle bütün bu malvarlıklarını yönetenin “**bedensel ve düşünsel**” varlığından ve etkinliğinden yoksun kalınması karşısında, ölenin yerine bu işleri yönetecek olanın yükleneceği hizmetin karşılığının “**tazminatın ölçüsü**” olacağı görüşleri ağırlık kazanmış; Yargıtay kararları bu yönde oluşmuş, gelişmiş ve yerleşmiştir.

⁵ Destek tazminatı konusunda yazılan (yabancı kaynaklı alıntılarla dolu) kitaplardaki “Destegin ölümüyle erken elde edilen mirasın, destek görenleri ihtiyaçtan kurtarması durumunda davanın reddedileceği veya tazminattan indirim yapılması gerekeceği” türünden görüşlere karşı “kara mizaha” başvurmaktan kendimizi alamıyoruz ve diyoruz ki : “Eh, mademki murisin öldürülmesiyle erken mirasa konulmuştur, o halde mirasçılar gazetelere “teşekkür” ilanı verip, kendilerini erken mirasa kavuşturduğu için, öldüren kişiye şükranlarını bildirsinler.” Ya da, öldürdükleri kişiden yüklü bir miras kaldığı için tazminat ödemekten kurtulan davalılar gazetelere verecekleri ilânlarda “Yüklü bir miras bırakarak bizi tazminat ödemekten kurtardığı için merhuma Tanrı’dan rahmet, kalanlara başsağlığı dileriz” desinler. Görüldüğü gibi, destek tazminatı konusunda kapitalist ülke hukukçularının görüşleri tam bir “kara mizah” örneğidir. Bunlardan bazıları daha da ileri gidip, destekten yoksun kalanlara “üçüncü kişilerden” miras kalmışsa, bakım ihtiyacı kalmayacağından davanın reddedilmesi gerekeceğini dahi söyleyebilmişlerdir.

Özellikle, aynı çatı altında yaşayan veya ayrı yerlerde olsalar dahi aile bireylerinin, parasal olmasa bile, **birbirlerine yardım ve hizmet ederek destekliğinin** bir yaşam gerçeği olduğu; ölümle bu destekliğin sona ermesinin başlı başına “destekten yoksun kalma tazminatı” istemek için yeterli olacağı kabul olunmuştur. Örneğin, ev kadınlarının ev hizmetlerini yaparak aynı çatı altında yaşayan aile bireylerine destekliği tazminat isteğinin haklı nedenlerindedir.⁶

Yargıtay’ın bir çok kararlarında, yıllar önceye ait yanlış ve yabancı kaynaklı bir değerlendirme olan “bakım gücü-bakım ihtiyacı” kavramlarının doğru olmadığı ve benimsenmediği açığa vurulmuş; örneğin “**destekten yoksun kalanlar varlıklı kimseler olsalar bile**, ilerde yoksulluğa düşmeyecekleri söylenemez” denilerek “bakım ihtiyacı” kavramının yanlışlığı ortaya konulmuş;⁷

Bakım gücü konusunda da, parasal desteklik söz konusu olmasa bile, bir kimsenin yakınlarına **yardım ve hizmet ederek**, bakıp gözeterek, koruyup kollayarak destek olacağı, evlâdın anne ve babasını arada bir ziyaret etmesinin dahi destek sayılmasına yeteceği, ev kadınının bir işi ve kazancı olmasa dahi ev hizmetlerini yaparak yakınlarına destek sağlayacağı görüşleri benimsenerek, bakım gücü kavramının yaşam gerçeklerine göre ele alınıp değerlendirilmesi gerektiği uyarısında bulunulmuştur.

Maddi tazminat hesabında da, kişilerin birbirlerine “**yardım ve hizmet**” ederek destekliği ile ölenin “**bedensel ve düşünsel**” etkinliğiyle sağladığı desteklik “tazminatın ölçüsü” olarak alınmaya başlanmış olup, Yargıtay’ın son dönem kararları ile geçmişten gelen pek çok kararları bu yöndedir. Örneğin:

Yardım ve hizmet ederek desteklik konusunda:“**Desteğin yardımının yalnızca parasal nitelikte bulunması zorunlu değildir. Eylemli ve düzenli olarak yapılan hizmet edimleri de bir kimsenin destek sayılması için yeterlidir. Hizmet edimlerinden yoksun**

⁶ Bu konuda karar örnekleri: Hiçbir işte çalışmasa bile ev kadını aileye destek sağlar. (4.HD.22.09.1987, 5458-6726) - Yalnız ev işlerini gören kadın da kocasının desteği sayılır. (4.HD.13.04.1976, 3029-3914) - Ölen kadının kendi ev hizmetlerini yaparak sağlayacağı desteğin belirlenmesi ve uzman bilirkişiden rapor alınarak sonucuna göre uygun bir karar verilmesi gerekir. (19.HD.31.05.1995, 9854-4744) - Kadının ev hizmetlerini yapması sebebiyle,ölümü halinde koca bu hizmetlerden yoksun kaldığından; tazminat isteme hakkı vardır. (4.HD. 03.10.1966, 4939-8581) - Davacıların ölen desteği ev kadını olup, ayrı bir gelirinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda davacıların yoksun kaldıkları destek tazminatı hesaplanırken aylık net asgari ücret esas alınmalıdır. (4.HD.26.06.2001, 4162-6826) - Desteğin ev kadını olması destekten yoksun kalanların aleyhine bir durum yaratmaz. Destek ev hizmetleriyle de diğer aile bireylerinin yaşamını kolaylaştıracağından ve onlara katkı yapacağından bundan yoksun kalan hak sahiplerinin tazminat isteme hakları vardır.(4.HD.14.05.1998, 323-3373)

⁷ Yarg. 19.HD. 06.10.1992, 2629-4737 sayılı kararına göre: “Davacıların maddi durumlarının ve gelirlerinin pek fazla ve yeterli derecede bulunması ve ölenin gelir ve yardımına muhtaç olmamaları, destekten yoksun kalma tazminatı istemelerine engel değildir. Destekten yoksun kalma, yalnız parasal yardım olarak düşünülemez.” (YKD.1993/2-249) - Yarg.11.HD. 06.12.1974, 3301-3477 sayılı kararında da : Geçim sıkıntısı olmayan bir kimsenin, bir yakınıni kaybetmesinden dolayı destekten yoksun kalma tazminatı isteyemeyeceğinin kabulü, Borçlar Kanunu’nun 45’inci maddesi 2’nci fıkrası hükmünün amacına aykırı düşer” denilmiştir. (YKD.1976/3-346) - Anne ve babanın varlıklı olmaları çocukların desteğine ihtiyaç duymadıkları veya ileride duymayacakları sonucunu da doğurmaz. Davacıların çocuklarının ölümüyle destekten yoksun kaldıklarının kabulü gerekir. (4.HD.01.04.2003, E.2002/13497-K.2003/3904) - Anne ve babanın varlıklı olmaları çocukların desteğine ihtiyaç duymadıkları veya ileride duymayacakları sonucunu da doğurmaz.Desteklik mutlaka para veya maddi katkı şeklinde olmaz. Yardım ve hizmet ederek de destek olunabilir.(4.HD.29.11.2007,E.2007/13191-K.2007/15103) - Anne ve babanın varlıklı olmaları destek tazminatı istemelerine engel değildir. (11.HD.11.10.2005, E.2004/10735 - K.2005/9566)

kalma durumunda, bunun karşılığı olarak maddi tazminatın ödetilmesi, Borçlar Yasası'nın 45. maddesine uygun düşer” denilmiştir;⁸

Ölenin “**bedensel ve düşünsel etkinliğiyle sağladığı desteklik**” ise tazminatın tek ölçüsü kabul edilmiştir; ölenden (miras, miras gelirleri, şirket kâr payları türünden) yüklü bir malvarlığı kalmış ve yakınlar bu yüzden zenginleşmiş ya da onlar zaten bakım ihtiyacı bulunmayan varlıklı kimseler olsalar dahi, ölenin “**çalışarak, yardım ve hizmet ederek**” sağladığı desteklikten yoksun kalınması, başlı başına tazminat istemek için yeterli bulunmuştur. Bu konuda Yargıtay kararlarında “Desteğin ölümüyle malvarlığını (şirketi, ticarethaneyi, tarım işletmesini, kira getiren mülkleri) **yönetenden**, desteğin “**bedeni ve fikri faaliyetiyle**” sağladığı “**kişisel katkısından**” yoksun kalınması ve destek yerine başka bir kişinin işleri üstlenmesi durumları değerlendirilerek bir “kazanç” unsuru saptanması ve buna göre tazminat hesabı yapılması” öngörülmüştür.⁹

⁸ **Yardım ve hizmet ederek desteklik** konusunda Yargıtay’ın yıllardan beri düzenli ve tutarlı bir biçimde sürdürülen kökleşmiş kararlarından örnekler: 15.HD.26.12.1975, 4177-5185 (YKD.1976/7-2029) - Desteğin yardımının yalnız parasal nitelikte olmasında zorunluk yoktur. Çünkü ölenin “hizmet edebilme” güç ve yeteneği de para ile ifadesi mümkün olan bir mali imkan teşkil eder. (4.HD. 20.03.1986, 1585-2553, YKD. 1986/7-959) - Yalnızca maddi yardım değil, aynı zamanda hizmet etmek suretiyle de destek olunabilir. Yardımların, mutlaka para veya eşya vererek değil, hizmet etmek suretiyle gerçekleştirilebileceği gözetilmelidir. (4.HD. 02.12.1988, 6744-10354, Yasa HD. 1989/1-79, no:33) - Yerleşmiş içtihatlarla göre, bedelsiz olarak başkasının bakımını sağlayan ya da ona yardım eden kimse destek sayılmıştır. Destek, yalnız başkasına yaşamak için gerekli ihtiyaçları sağlayan ya da bunların temini için para veren kimse değildir. Bu hizmetleri görmek suretiyle çalışmasını doğrudan doğruya başkalarına tahsis eden kimse de destek sayılır. (11. HD. 13.09.1999, 4689-6755) - Desteğin yardımının yalnızca parasal nitelikte bulunması zorunlu değildir. Eylemli ve düzenli olarak yapılan hizmet edimleri de bir kimsenin destek sayılması için yeterlidir. Kız çocuklarının ölümü nedeniyle destekten yoksun kalan anne ve babanın tazminatı, kızlarının evleneceği yaşa kadar hesaplanmış olup, kız evlâdın anne ve babasına yaşamları boyunca yardım ve hizmet ederek destek olacağını kabulü ve hesaplamasının buna göre yapılması gerekir. (4. HD. 18.04.2002, 757-5015) - Desteklik mutlaka para veya maddi katkı şeklinde olmaz. Yardım ve hizmet ederek de destek olunabilir.(4.HD.29.11.2007, E.2007/13191-K.2007/15103) - Destekten yoksun kalma yalnız parasal yardım olarak düşünülemez. Evlâdın evde ailesine yardımcı olması, her türlü hastalık ve sair sıkıntılarında yardıma koşması maddi desteklik kapsamında değerlendirilmelidir. (11.HD.11.10.2005, E.2004/10735 - K.2005/9566) - Destekten yoksun kalma, yalnız parasal yardım olarak düşünülemez. Evlâdın evde ailesine yardımcı olması, her türlü hastalık ve sıkıntılarında yardıma koşması maddi desteğin kapsamında kabul edilmelidir. (19.HD.06.10.1992, 2629-4737 (YKD.1993/2-249) - Destek mutlaka para veya maddi katkı şeklinde olmayabilir. Bunun dışında çeşitli hizmet ve yardımlarla da destek olunabilir. (4.HD.01.04.2003, E.2002/13497 - K.2003/3904) - Ölenin, davacının çocuğuna bakması yoluyla yaptığı hizmet edimleri destek sayılmasını gerektirir. (15.HD.02.07.1975, 2313-3366) (YKD.1976/9-1346) - Destekten yoksun kalındığının kabul edilebilmesi için, ölüm gerçekleşmemiş olsa idi herhangi bir karşılık beklemeksizin eşya, hizmet, para yoluyla yardım ve bakımın devam edeceğinin güçlü olasılık içinde ve yardımın sürekli ve düzenli olması gerekir. (19.HD.09.12.1993, 1310-8420) (YKD.1994/11-1816)

⁹ **Ölenin çalışma gücünden, bedensel ve düşünsel etkinliğinden yoksunluk** konusunda, Yargıtay kararlarında şu türden açıklamalar yapılmıştır: “**Desteğin ölümü ile aile şirketi niteliğindeki servis şirketinin işleyişinde onun bedeni ve fikri katkısı ile sağladığı gelir (kazanç) ortadan kalkmış, servis şirketi faaliyetine devam ettiğinden kazanç tamamen ortadan kalkmamıştır. Bu nedenle şirketin işleyişine desteğin fikri ve bedeni katkısı gözetilerek desteğin kazancının belirlenmesi gerekir.**” (4.HD.14.02.2002, 2001/10851-2002/1841) - “Desteğin, bir şirkette pay sahibi bulunmasına göre, destek yerine başka bir kişinin çalıştırılması durumunda elde edilebilecek gelire göre destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanmalıdır.” (4.HD.06.12.2001, 11942-12312) - “Çiftçilik ve besicilik yapan desteğin bu işlerden elde ettiği gelirlere göre değil, onun salt **bu işleri yapmasından dolayı kişisel katkısı** belirlenip tazminat hesabının bunun üzerinden yapılması gerekir.” (4.HD.15.01.2002, 12625-364) - “Nakliyeci desteğin çalışabilir durumda olan kamyonunun geliri ayrıca hesaba katılmaz. **Desteğin bedeni ve fikri çalışması sonucu elde ettiği geliri** kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde belirlenerek destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanmalıdır.” (4.HD.13.06.2002, 4903-7347) – “Davacıların yoksun kaldıkları destekten yoksun kalma tazminatı, **desteğin ölümü nedeniyle bu arazi ve hayvanlardan benzer şekilde gelir elde etmenin davacılar getireceği yük, diğer bir anlatımla, bu geliri elde etmek için desteğin yaptığı işlerin bir başkası tarafından yapılmasının davacılar neye mal olacağı** uzman bilirkişiye hesaplatılmalı, bulunacak miktar destek geliri kabul edilerek, buna göre destekten yoksun kalma tazminatı belirlenmelidir. Yerel mahkemece, desteğin hayvancılık ve araziden elde ettiği gelirin tümünün destek geliri olarak kabul edilmesi suretiyle destekten yoksun kalma zararının hesaplanmış olması usul ve yasaya uygun olmadığından kararın bozulması gerekmiştir.” (4.HD.01.06.2000, 3098-5316) - “Destekten yoksun kalma ödencesi, desteğini yitiren kimse ile desteğin yaşamaları olası süre içerisinde, **ölen desteğin çalışarak**

Yargıtay kararlarında uzun yıllardan beri “destekliğin yalnızca parasal olmayacağı, **“yardım ve hizmet ederek de, gözetip kollayarak da destek olunabileceği”** benimsendiğine göre, kesinlikle diyebiliriz ki, **yoksun kalan** ölenin **“bedensel ve düşünsel etkinliğiyle”** sağladığı **her türlü destekliktir**. İşte ölenin yakınlarının zararı, malvarlığı eksilmesinin ötesinde ve öncelikle böyle bir zarardır.

Yargıtay’ın artık yerleşik, düzenli ve tutarlı nitelik kazanmış kararlarına göre, ölenden mirasçılara yüklü bir miras kalmış olsa bile, **ölenin bedensel ve düşünsel etkinliğinden yoksun kalınması** başlı başına bir zarardır ve bu zarar destekten yoksun kalma tazminatının ölçüsü olarak alınmak ve değerlendirilmek gerekmektedir.

V-DESTEK TAZMİNATINDA “HESAPLANACAK OLAN” NEDİR ?

Destekten yoksun kalma tazminatında **“yoksun kalan”** neyse , hesaplanacak olan da odur. **Yoksun kalınmayan**, yasa gereği ölüm sonucu mirasçılara geçen **“edinimler”** tazminat hesabına katılmayacaktır. Somut anlatımla, destekten yoksun kalanların aynı zamanda mirasçı olmaları durumunda, Yasa gereği ölenden onlara kalan miras ve miras gelirleri, şirket ortaklığı ve kâr payları, sosyal güvenlik kurumlarının ölüm dalından bağladığı gelirler, bireysel kaza ve yaşam sigortalarından yapılan ödemeler ve benzerleri gibi, haksız eylemin yolaçtığı zararla (yoksunlukla) ilgisi bulunmayan, haksız eylemin sonucu olmayan ve haksız eylemle **“nedensellik bağı”** kurulamayacak olan **“edinimler”** tazminat hesabına katılmayacağı gibi, hesaplanacak olan destekten yoksun kalma **tazminatından indirilmez**.

Destekten yoksun kalma tazminatında **“yoksun kalan”**ın, bundan önceki bölümde Yargıtay kararlarından örneklerle açıkladığımız gibi ölen desteğin **“bedensel ve beyinsel”** etkinliğiyle **“yardım ve hizmet ederek”** sağladığı desteklik olmasına göre, hesaplanacak olan (tazminat hesabının ölçüsü) bu **“bedensel ve düşünsel”** etkinliğin **“parasal”** değerlendirmesi olacaktır. Parasal değerlendirmenin nasıl yapılacağı aşağıda açıklanmıştır.

VI-TAZMİNAT HESABINDA PARASAL DEĞERLENDİRME

1- Parasal desteklikte tazminatın ölçüsü öncelikle **“gerçek kazançlar”** olup; gerçek kazanç kesinlikle saptanamıyorsa türlü yöntemlerle araştırılacaktır. Yargıtay’ın yerleşik kararlarına göre **“gerçek belli iken varsayımlara dayanılmayacağından”** **kaza ve ölüm tarihinden hüküm tarihine en yakın tarihe kadar** (kişinin mesleğine, yaptığı işe, uzmanlığına, kıdemine göre) eğer yaşasaydı ne kadar kazanç elde edebileceği, başka bir deyişle **“emsâl kazançlar”** ilgili meslek kuruluşlarından veya ticaret odalarından sorularak yıllara göre bildirilen kazanç unsurları üzerinden tazminat hesaplanacaktır.

Emsal kazançlar belirlenemiyorsa, o zaman desteğin öldüğü tarihteki bilinen en son kazancı, aynı tarihte yürürlükte olan yasal asgari ücretle karşılaştırılarak bulunacak katsayı, hüküm tarihine en yakın tarihe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerle çarpılarak **“işlemiş dönem”** kazançları belirlenecek; bunlardan en sonuncusu **“işleyecek dönem”** başlangıcındaki kazanç birimi olacaktır. Buna **“asgari ücret karşılaştırması”** yöntemi denilmektedir.

Tazminat hesabına esas kazançların belirlenmesinde, ölen desteğin işine, mesleğine, uzmanlığına, kıdemine göre gerçek kazançlarını göstermeyen ücret bordroları veya vergi

sağlayabileceği kazancından ayırarak yapabileceği yardım tutarının peşin ve toptan ödetilmesidir.” (HGK.25.05.1984, E.1982/9-301 K.1984/619) - “Destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasında temel alınacak gelir, desteğin çiftçilik ve hayvancılık yaparak elde ettiği gelir olmayıp, bu gelirin elde edilmesi için **desteğin “bedensel ve fikri” katkısı** belirlenerek o miktarın hesaplamaya esas alınması gerekir.” (4.HD.29.04.2004, E.2003/16064 K.2004/5720)

bildirimleri resmi belge niteliğinde olsalar bile dikkate alınmayacaktır. Örneğin, işverence düzenlenen ücret bordroları ön koşulsuz imzalanmış olsa bile, işçinin gerçek ücretini yansıtmıyorsa geçerli kabul edilmeyecek ve tazminat hesabının ölçüsü olamayacak; gerçek kazanç araştırılacaktır. Bunun gibi, ticari defterler ve vergi bildirimleri gerçek kazançları yansıtmıyorsa, ölen kişi daha az vergi ödemek için gelirini düşük göstermiş olsa bile, vergi kayıtları tazminat hesabında dikkate alınmayacak; kişinin gerçek kazançları, meslek kuruluşlarının görüşü alınarak, gerektiğinde tanık dinletilerek saptanmaya çalışılacak ve en son uzman bilirkişiye başvurulacaktır.

2- Yardım ve hizmet ederek desteklikte “asgari ücretler” birim alınacak; kaza ve ölüm tarihinden hüküm tarihine kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretler hesaplamada gözetilecektir. Eğer bilirkişi raporunun verilmesinden sonra dava türlü nedenlerle uzamış ise, davacı bilirkişi raporuna itiraz etmemiş olsa bile, yasal asgari ücretlerin uygulanması kamu düzeni gereği olduğundan, yargıç, istek olmasa bile, sonradan yürürlüğe giren asgari ücretler üzerinden yeniden tazminat hesaplanmak üzere bilirkişiden ek rapor isteyecektir.

3- Varsayımsal desteklikte, desteğin ilerde seçeceği meslek belli ise, bu mesleğin sağlayacağı kazançlar ilgili meslek kuruluşundan veya ticaret odalarından sorulup, bildirilen kazançların (n) yıl sonraki ulaşım değeri üzerinden tazminat hesaplanacak; bu tazminatı haksahiplerinin (n) yıl önceden alacak olmaları nedeniyle de belirlenen miktarlar iskonto edilecektir.

Varsayımsal destek küçük bir çocuk ise ve hangi mesleği seçeceği henüz belli değilse, belli yaşa gelip çalışma yaşamına atılacağı (n) yıl sonraki asgari ücretin ulaşım değeri belirlendikten sonra, haksahiplerinin (ana ve babanın) destek tazminatı hesaplanacak; hesaplanan tazminat (n) yıl önceden alınacağından iskonto işlemi yapılacaktır.

Küçük çocukların, belli yaşa gelip çalışma yaşamına atılacakları ve kazanç elde etmeye başlayacakları yıla kadar, anne ve babanın ona harcayacakları yetiştirme ve eğitim giderlerinin tazminattan düşüleceğine ilişkin görüşler ve halen sürdürülen uygulama, toplumda geniş ve yoğun tepkilere neden olmaktadır. Bize göre, hiç olmazsa bakım ve yetiştirme giderleri (9) yaşına karar olan çocuklar için hesaplanmalı; (9) yaşından sonrası için “yetiştirme giderleri” adı altında bir indirim yapılmamalıdır. Çünkü, çocukların küçük yaşlardan başlayarak anne ve babalarına “yardım ve hizmet” ederek destek oldukları bir yaşam gerçeğidir. Bu konuda yasal dayanağımız Medeni Yasa’nın 322.maddesi olup “Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler” denilmiştir. Benzer bir hüküm daha açık bir biçimde Alman Medeni Kanunu 1619. maddesinde bulunmaktadır. Buna göre, çocuklar ev işlerinde güçleri oranında ana ve babalarına yardım etmekle yükümlüdürler.

4- Ev kadınlarının ev hizmetlerini yaparak aile bireylerine sağladığı desteklik yasal asgari ücretler üzerinden değerlendirilecektir.

5- Emeklilik yaşamını sürdüren yaşlı kişilerin günlük yaşamda birbirlerine yardım ve hizmet ederek destekliklerinde de tazminatın ölçüsü yine “asgari ücretler” olacaktır. Evlilik birliği içerisinde yaşamı paylaşan eşler her yönden birbirlerinin desteğidirler. Eşlerden birinin veya her ikisinin çalışıp kazanç elde ediyor olması desteklik için koşul değildir. **Yardım ve hizmet ederek** de destek olunabildiğine göre, özellikle ev işlerini yapan eş (genellikle kadın) yönünden bu tür bir desteklik söz konusudur. Medeni Yasa’nın 186.maddesine göre: “Birliği eşler beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar.” Medeni Yasa’nın 196. maddesi 2. fıkrasında : “Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması” konularında cinsiyet farkı gözetilmemiştir. Bu iki hükme göre, diyebiliriz ki, **eşler yaşamlarının her döneminde birbirlerinin**

desteğidirler ve bu desteklik yaşam boyu sürer. Yargıtay'ın, ev hizmetlerinin yaşam boyu yapılacağına ilişkin yerleşik kararları ile Yasa'nın cinsiyet ayırımına yer vermeyen eşitlik hükümleri birlikte göz önüne alındığında, eşlerin birbirlerine destekliğinin maddi tazminat hesabı için yeterli olacağı kabul edilecektir.

VII-TAZMİNAT HESABINA KATILMAYACAK OLAN EDİNİMLER

Tazminatın parasal değerlendirmesinde ölçü alınacak olan yalnızca ölenin **“bedensel ve düşünsel üretimi”** ile **“yardım ve hizmet ederek”** sağladığı desteklik olup, bu hesaba:

1- Ölenin mirası ile miras gelirleri ve malvarlığından kaynaklanan gelirler (kira gelirleri, işyeri gelirleri, şirket kâr payları, banka faizleri, değerli kâğıtların getirileri vb) **katılmayacaktır.**

2- Bunun gibi, **sosyal güvenlik kurumlarınca ölüm dalından** eş ve çocuklara bağlanan **dul ve yetim aylıkları** ile gene **ölüm dalından ana ve babaya bağlanan gelirler** tazminatın ölçüsü olamayacak ve hesaplanan **tazminattan indirilmeyecektir.**¹⁰

3- **Yaşam sigortasından ve kişisel kaza (can) sigortasından** alınan paralar da tazminat hesabıyla **ilişkilendirilmeyecek** ve bunlar **tazminattan indirilmeyecektir.**

4- Bunun gibi, bir kaza (can) sigortası türü olan Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'ndan alınan tazminat tutarları da, destekten yoksun kalma veya işgöremezlik tazminatından indirilmeyecektir.

5- **Destekten yoksun kalanların kendi kazançları, malvarlıkları, her türlü gelirleri, başka kişilerden kalan miras ve miras gelirleri,** destek tazminatı hesabı ile **ilişkilendirilmeyecek** ve destekten yoksun kalan kişilerin, malvarlıkları ile kazanç ve gelirleri **tazminattan indirilmeyecektir.** Çünkü, Yasa'nın anlam ve amacına, Yargıtay'ın yerleşik kararlarıyla oluşan ilkelere aykırı, bugün artık tazminatın ölçüsü kavramıyla bağdaşmayan (bakım gücü-bakım ihtiyacı, varlıklı olma, destek ihtiyacı bulunmama türünden) bir takım yanlış görüşlerin uygulamada yeri bulunmamakta, bu tür görüşler yaşam gerçekleriyle bağdaşmamaktadır. Bilindiği gibi, “gerçek belli iken varsayımlara dayanılmayacağı” temel bir hukuk ilkesidir.

Bu sayılan malvarlığı değerleri ve gelirler (**uygulamada**) tazminatın **kazanç ögesine katılmadıkları** için, bunların **tazminattan indirilmesi de sözkonusu olmamaktadır.**

VIII- GENEL OLARAK SOSYAL GÜVENLİK YARDIMLARI

Yasalardaki düzenlemelere göre, genel olarak, Sosyal Güvenlik Kurumlarının sigortalılara yardımlarını şöyle bölümlendirebiliriz:

1- İş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasından sağlanan yardımlar:

- Sağlık yardımları yapılması
- Geçici işgöremezlik ödeneği verilmesi
- Sürekli işgöremezlik geliri bağlanması

¹⁰ Yasa hükümlerine, 06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına ve buna bağlı olarak Yargıtay'ın 1970'li yıllardan bugüne kadar oluşturduğu yerleşik kararlarına aykırı, yanlış bir anlatımı içeren HGK. 30.11.2005 gün E.2005/4-648-K.2005/691 sayılı bozma kararındaki asıl amaç, yerel mahkemece görevlendirilen bilirkişinin destek tazminatı hesaplarken ölen desteğin emekli aylığını esas almış olmasının yanlışlığını göstermek iken, amaç aşılmış ve yanlış bir anlatım ortaya çıkmıştır. (Bkz: YKD.2006/5 sf.791 vd.)

- d) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine (eşine, çocuklarına, ana ve babasına) iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından gelir bağlanması
- e) Cenaze masrafı verilmesi

2- Hastalık sigortasından sağlanan yardımlar

- a) Sağlık yardımı yapılması
- b) Protez araç ve gereçlerinin sağlanması
- c) Eş ve çocuklara sağlık yardımı yapılması

3- Malullük sigortası

Malullük aylığı bağlanması

4- Yaşlılık sigortası

- a) Yaşlılık aylığı bağlanması
- b) Yaşlılık toptan ödemesi

5- Ölüm sigortasından sağlanan haklar

- a) Ölen sigortalının eşine ve çocuklarına dul ve yetim aylığı bağlanması
- b) Ölen sigortalının ana ve babasına aylık bağlanması
- c) Ödenen primlerin yetersiz olması durumunda haksahiplerine toptan ödeme yapılması
- d) Cenaze masrafları verilmesi

IX-ÖLEN SİGORTALININ HAKSAHİPLERİNE SAĞLANAN YARDIMLAR

Yukardaki genel bölümlendirmeden ayrı olarak, kaza veya kasıt sonucu ölen ya da doğal ölümle yaşamı sona eren **sigortalının** haksahiplerine sağlanan yardımları şöyle bölümlendirebiliriz:

1- İş kazası ile meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımlar ve Kurum'un sorumlulara rücu hakkı

a) Sigortalının, yasada öngörülen süreyi doldurup doldurmadığına ve yeterli miktarda prim ödeyip ödemediğine bakılmaksızın, hattâ henüz adına hiç prim yatırılmamış olsa bile **iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde** destekten yoksun kalan haksahiplerine (eşine, çocuklarına, ana ve babasına) **iş kazası ve meslek hastalığı sigorta dalından** gelir bağlanır.

b) Sigortalının ölümü, **iş kazası veya meslek hastalığı sonucu olmak koşuluyla**, haksahiplerine bağlanan gelirlerin tüm peşin değerleri (sonradan gelirlerdeki artışların tamamı), Kurum'un **rücu hakkı** nedeniyle, kazanın oluşunda kusurlu bulunan işverenden veya üçüncü kişiden istenilmekte iken, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 26.maddesinin bir cümlesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinden sonra, Kurum'un rücu hakkı, bağlanan gelirlerin ilk peşin değeri ile sınırlandırılmış; daha sonra, önceki Sosyal Güvenlik Yasalarının yerini alan 5510 sayılı yeni Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 21.maddesi 1.fıkrasında **işverene rücu edilecek tutar** (ölüm nedeni iş kazası ve meslek hastalığı olmak koşuluyla ve haksahiplerinin zarar sorumlularından isteyebilecekleri miktarı aşmamak üzere) **bağlanan gelirlerin ilk peşin değeri** ile sınırlı tutulmuştur.

Gene 21.maddenin 4.fıkrasına göre, iş kazası sonucu sigortalının ölümünden **üçüncü kişiler** ve bunları çalıştıranlar sorumlu ise, **Kurum'un rücu isteyebileceği miktar**, haksahiplerine bağlanan gelirlerin **ilk peşin değerinin yarısı** kadar olacaktır.

d) Şurası iyi bilinmelidir ki, eğer **sigortalının ölümü iş kazası sonucu değilse** (örneğin trafik-iş kazası da değil, yalnızca trafik kazası ise) ölen sigortalının haksahiplerine Sosyal Güvenlik Kurumu'na "iş kazası sigortası" dalından gelir bağlanamayacağından, rücu ve tazminattan indirim de söz konusu olmayacaktır.

2- Ölüm sigortasından haksahiplerine sağlanan haklar

İster iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölmüş olsun, ister doğal ölümle yaşamı son bulmuş ya da birileri tarafından öldürülmüş olsun, eğer yasada öngörülen miktarda prim ödenmiş ise, ölen sigortalının haksahiplerine, Kurum'ca "**ölüm sigortası**" dalından aylık bağlanır. Bağlanan bu aylıklar hiçbir biçimde, işçinin ölümünden sorumlu olan kişilerden istenecek **tazminat tutarlarından indirilmez.**

Ölüm sigortasından, ölen sigortalının haksahiplerine bağlanan aylıklar, belli bir süre ve yeterli miktarda prim ödemiş olmanın karşılığı olduğu için, **Kurum'un sorumlulara rücu hakkı yoktur.**

Bu konu, aşağıda geniş biçimde ele alınacak ve Yargıtay kararlarından örnekler verilecektir.

X-SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARININ "ÖLÜM SİGORTASINDAN" BAĞLADIĞI AYLIKLAR TAZMİNATTAN İNDİRİLMEZ

1- GENEL AÇIKLAMA

İş kazası veya herhangi bir haksız eylem sonucu (örneğin trafik kazasında) ölen sigortalının eş ve çocuklarına "**ölüm sigortası**" dalından bağlanan **dul ve yetim aylıkları** ile gene "**ölüm sigortası**"ndan **ana ve babaya** bağlanan gelirler, **haksız eylem sorumlularının** haksahiplerine ödemek zorunda buldukları **tazminat** tutarlarından indirilmez.

Çünkü, ölüm sigortasından bağlanan aylıklar, sigortalı işçinin **belli bir süre ve yeterli miktarda prim ödemiş olmasının bir karşılığıdır ve bağlanan bu aylıklardan dolayı Kurum'un işverene veya üçüncü kişilere rücu hakkı yoktur.** (5510 sayılı Yasa m. 32-34; 506 sayılı Yasa m.65,66 ve 69)

Bu konuda yasalardaki hükümler açık olduğu gibi, duraksamalar ve yanlış algılamalar, aşağıda açıklanacak İçtihadı Birleştirme Kararı ve bu karar doğrultusunda oluşturulan Yargıtay kararlarıyla giderilmiştir.

2- İNDİRİLMEME NEDENLERİ

a) **Ölüm sigortasından** bağlanan aylıklar, **belirli bir süre sigortalı olmanın ve prim ödemiş bulunmanın bir sonucudur. Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamaz.** O halde zarar veren, verdiği zararın tamamını açılan davada ödemelidir. Bu nedenle, **tazminat ödemekle yükümlü olan kişi (ölüm dalından bağlanan aylıkların) destekten yoksun kalma tazminatından indirilmesini isteyemez.**" (06.03.1978, 1/3 İçt.Bir.K.)

b) Ölüm sigortasından bağlanan aylıklar için Kurum'un **rücu hakkı** bulunmadığından, işverenin veya üçüncü kişinin iki kez ödemede bulunması gibi bir durum söz konusu olmaz. Bu nedenle, ölüm sigortasından eş ve çocuklara bağlanan dul ve yetim aylıkları ile ana ve babaya bağlanan aylıklar, tazminattan indirilmez.(HGK.31.01.1986,E.1985/9-853- K.1986/67 ve HGK.28.11.1979, E.1977/4-1110-K.1979/1395)

c) Ölüm aylığı bağlanması ile ölümü meydana getiren olay arasında **uygun sebep-sonuç bağı** yoktur. (HGK.31.01.1986, E.1985/9-853-K.1986/67)

Başka bir anlatımla, yasalarda öngörülen “belirli bir süre sigortalı olma ve prim ödeme” koşulunun gerçekleşmesine bağlı olarak **ölüm sigortasından** bağlanan aylıklar, ölüme neden olan **haksız eylemin** doğrudan doğruya “**uygun ve normal**” bir sonucu **değildir**. Bu nedenle, ölen sigortalının haksahiplerine “ölüm sigortası”ndan bağlanan aylıklar, haksız eylem sorumlularının ödemek zorunda buldukları destekten yoksun kalma tazminat tutarlarından düşülmez. (4.HD.09.10.2008 gün 9289 -11575 sayılı, 30.01.1980 gün 10479-1018 sayılı 11.06.1979 gün 5132-7725 sayılı ve başka kararları)

d) Sosyal Güvenlik Kurumlarının “**belirli bir süre sigortalı olma ve prim ödeme**” karşılığı “**ölüm sigortası**”ndan ölen sigortalının haksahiplerine bağladığı gelirlerin, destekten yoksun kalma tazminatından düşülmeyeceğine; Sosyal Güvenlik Kurumu’nun bu tür sigorta ödemelerinden dolayı sorumlulara rücu hakkı bulunmadığına ilişkin 5434,506,1479 sayılı yasalardaki ve bu yasaların yerini alan 5510 sayılı yasadaki hükümler ile Türk Ticaret Kanunu’nun “can sigortalarına” ilişkin 1338. maddesi örtüşmektedir. Çünkü, orada da belli bir prim karşılığı yaptırılan can ve bireysel kaza sigortalarından ödeme yapan sigortacıya ardılık ve rücu hakkı tanınmamıştır. (Bkz:17.1.1972 gün 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı)

Bu arada, anımsatalım ki, taşımacıların yolcular yararına yaptırmak “zorunda” oldukları Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası da bir “can sigortası” türü olduğundan, bu sigortadan ölen yolcuların mirasçılara ödenen (meblâğ niteliğindeki) tazminat tutarları da, destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez. (Örnek karar: 11.HD.15.05.2007, E.2006/435 – K.2007/7476)

3- YASAL DÜZENLEMELER

a) 5510 sayılı Yasa ile yürürlükten kalkmış bulunan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası’nın “ölüm sigortası” dalından gelir bağlanmasına ilişkin 65 ve sonraki hükümlerine göre , **belli bir süre prim ödemiş olan sigortalı işçinin** ölümü halinde haksahiplerine “**ölüm sigortası**” dalından aylık bağlanır. Bağlanan bu aylıklar, aynı yasanın 23-24 maddelerindeki “kaza sigortası” dalından bağlanan ve sigortalı işçinin belli bir süre prim ödemiş olması koşulunu gerektirmeyen gelirlerden farklıdır. Ölüm sigortasından bağlanan aylıklar, ödenen primlerin karşılığı olduğu içindir ki, iş kazası ile ilişkilendirilemez ve iş kazasının bir sonucu değildir. Bu yüzden haksız eylemin yol açtığı zarardan ve bu zarara bağlı olarak haksahiplerine ödenecek tazminattan indirilemez.

b) Yeni yürürlüğe giren ve önceki yasaların yerini alan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 32-34 maddeleri, yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Yasa’nın 65-70 nci maddelerinin karşılığı olup, hükümleri yukarıda açıklandığı gibidir. Bu hükümlere göre de, ölen sigortalının eş ve çocukları ile ana ve babasına “**ölüm sigortası**” dalından bağlanan aylıklar, haksız eylemin yol açtığı zarardan ve destekten yoksun kalma tazminatından düşülmez.

4- YARGITAY İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARI (06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçt. Bir. K.)

Ölüm sigortasından, ölen sigortalının eş ve çocuklarına bağlanan dul ve yetim aylıkları ile gene ölüm sigortası dalından ana ve babaya bağlanan aylıkların, haksız eylemin yol açtığı zarardan (destekten yoksun kalma tazminatından) indirilmeyeceği Yargıtay’ın çeşitli kararlarıyla açıklanmış olmasına karşın, uygulamada duraksama ve yanlışların sürdürülmesi üzerine Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nca bir kararı alınması gerekmiştir.

Yargıtay 06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, her ne kadar TC. Emekli Sandığı'na ölüm dalından bağlanan gelirlerin destekten yoksun kalma tazminatından indirilmeyeceğine ilişkin ise de, kararın içeriğinde, **“5434 sayılı TC.Emekli Sandığı Kanunu'nun 129.maddesinin, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 26. ve 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununun 63. maddesi ile eşdeğerde olduğu”**ve her üç sosyal güvenlik kurumunun ilgili maddelerine göre sigortalının haksahiplerine **“ölüm sigortası”** dalından bağlanan aylıkların destekten yoksun kalma tazminatından indirilmeyeceği şöyle açıklanmıştır:

“Haksız eylem sonucu ölen kişi, yaşamı süresince çalışmış ve maaşından düzenli olarak belirli bir miktar para kesilerek sandığa yatırılmıştır. Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamaz. O halde zarar veren, verdiği zararın tamamını açılan davada ödemelidir.”

İçtihadı Birleştirme kararında **“destekten yoksun kalma tazminatı”**nın hukuksal niteliğine de değinilmiş; **“Destekten yoksun kalma tazminatı, hayatta kalanın şahsına bağlıdır, ölenin terekesine dahil değildir; mirasın reddedilmiş olması (sosyal güvenlik kurumlarınca bağlanan) maaşların alınmasına engel olmaz. İşte bu ortak nitelikleri itibariyle destekten yoksun kalma tazminatı saptanırken dul ve yetim maaşlarının peşin sermaye değeri hesaplamada nazara alınmaz”** açıklaması yapıldıktan sonra, sonuç bölümünde **“Tazminat ödemekle yükümlü olan kişi (ölüm dalından bağlanan aylıkların) destekten yoksun kalma tazminatından indirilmesini isteyemez”** denilmiştir.

5- HUKUK GENEL KURULU KARARLARI

Sosyal Sigortalar Kurumu'na ölüm sigortasından bağlanan dul ve yetim aylıkları destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez.

Ölüm sigortasından bağlanan aylıklar için 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesine göre Kurum'un rücu hakkı bulunmadığından, işverenin iki kez ödemede bulunması gibi bir durum söz konusu olmaz. Bu nedenle, ölüm sigortasından bağlanan dul ve yetim aylıkları tazminattan indirilmez.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 66. maddesine göre, **ölüm sigortasından aylık bağlanabilmesi için sadece ölüm olgusu yeterli olmayıp, bundan başka sigortalının ölmeden önce 506 sayılı Yasa'nın 2.maddesine göre belirli bir süre sigortalı olması ve belli gün sayısında malûllük, yaşlılık, ölüm sigortaları primi ödemiş bulunması da gerekmektedir.** Ölümü meydana getiren olay, hangi sebepten ileri gelmiş olursa olsun, buradaki koşullar gerçekleşmedikçe ölüm sigortasından aylık bağlanmaz. Ölümle sonuçlanan olayın iş kazası olması da farklılık yaratmaz. Ölüm aylığı, ölümü meydana getiren olayın sebebinden tamamen bağımsız olarak gerçekleşir. Bu nedenle, **ölüm aylığının gerçekleşmesi ile ölümü meydana getiren olayın sebebi arasında uygun sebep-sonuç bağı yoktur.** Bunun sonucu olarak ölüm aylığının, ölümle sonuçlanan olay sebebiyle uygun sebep-sonuç bağı içinde gerçekleşen bir yarar olduğundan söz edilemeyecektir. Bu yüzden, **ölüm aylığının, destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesinde zarardan indirilmesi mümkün değildir.**

(HGK.31.01.1986, E.1985/9-853 - K.1986/67)

Ölüm sigortasından bağlanan dul aylığı tazminattan indirilmez.

Sosyal Sigortalar Kurumu'na davacı eşe, yalnızca **ölüm sigortası** dalından **dul aylığı** bağlanmış olması, **belirli bir süre sigortalı olmanın ve prim ödemiş** bulunmanın sonucudur. Destek kocanın ölümüne yol açan haksız eylemin doğurduğu zararlar, Kurum'un bu vesile ile sağladığı yarar arasında **uygun nedensellik** bağının bulunmaması, hukuki dayanaklarının ayrı oluşu ve denkleştirme kuralının esasları birlikte gözönünde tutulduğunda, **ölüm sigortasından davacı eşe Kurum'ca bağlanan dul aylığının, haksız eylemin yol açtığı zarardan indirilmemesi gerekmektedir.**

Sigortalı olma sonucu sağlanan bu yardımlardan **haksız eylem sorumlularının yararlanmalarını haklı kılacak bir hukuk kuralı da yoktur**. S.S. Kurumu'nun ölüm sigortasından sağladığı yardımlardan dolayı yardım ettiği kişiye halef olacağına dair yasada bir hüküm de olmadığından haksız eylem sorumluları mükerrer ödeme durumunda da kalmayacaklardır.

(HGK.28.11.1979, E.1977/4-1110 - K.1979/1395) (YKD.1980/7-938)

Emekli Sandığı gelirleri destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez.

Dava, destekten yoksun kalma tazminatına ilişkindir. 25 Nisan 1978 gün ve 16269 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6.3.1978 gün ve 1/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul Kararında" **ölenin bakmakta olduğu veya ileride bakacağı sayılan kişilerin yoksun kaldıkları zararın, diğer bir deyişle destekten yoksun kalma tazminatının saptanmasında T.C. Emekli Sandığına bağlanan gelirlerin indirilmemesi"** ilkesi benimsendiğinden bu görüşe uygun olan direnme kararı onanmalıdır.

(HGK.22.09.1978, E.1977/11-1070 - K.1978/763)

6- YARGITAY DÖRDÜNCÜ HUKUK DAİRESİ KARARLARI

Sosyal Sigortalar Kurumu'nca ölüm sigortası kolundan bağlanan dul ve yetim aylıkları tazminattan düşülmez.

Sigortalı işçi olan davacıların desteğinin, iş kazası sonucu olmadığı anlaşılan ölümü nedeniyle Sosyal Sigortalar Kurumunca davacılara **ölüm sigortası kolundan** aylık bağlandığı dosyadaki belgelerden anlaşılmaktadır. Dairemizce istikrarla uygulandığı ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.11.1979 günlü ve Esas 1977/4-1110, Karar 1979/1395 sayılı kararında benimsendiği gibi, **iş kazasına bağlı olmayan haksız eylem sonucu ölen sigortalının hak sahipleri tarafından açılan destekten yoksun kalma tazminatının kapsamının belirlenmesinde Sosyal Sigortalar Kurumunca. 506 sayılı Kanunun 65 ve sonraki maddeleri uyarınca ölüm sigortası kolundan hak sahiplerine bağlanan dul ve yetim aylıklarının zarardan düşülmesi mümkün değildir.** Mahkemenin belirtilen ilkeye aykırı olan bu uygulaması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

(4.HD.09.10.2008, E.2008/9289 - K.2008/11575)

Emekli Sandığı'nca bağlanan dul aylığı tazminattan indirilmez.

Haksız eylem sonucu ölen kişi yaşamı süresince çalışmış ve maaşından belirli miktar para Emekli Sandığı'na kesilmiştir. Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamayacağından davacının destekten yoksun kalma tazminatının hesabında Sandık tarafından bağlanan dul aylığı ile bütün ikramiyesinin indirilmesi doğru değildir.

(4.HD.15.01.2008, E.2007/10817 - K.2008/85) (YKD.2008/10-1929)

S.S.Kurumu'nun "ölüm sigortası"ndan bağladığı gelirler tazminattan indirilmez.

İş kazası, meslek hastalığı ve işgöremezlik dallarından yapılan ödemeler için SSK'nun rücu hakkı varsa da, ölüm sigortasından bağlanan gelirler için Kurum'a rücu hakkı tanınmamıştır. Bu nedenle **"ölüm sigortası"ndan bağladığı gelirler tazminattan indirilmez.**

506 sayılı Yasa'da iş kazası, meslek hastalığı ve işgöremezlik dallarından sigortalıya ve haksahiplerine sağladığı yardımlardan dolayı haksız eylem sorumlularına Kurumun rücu hakkı bulunduğu kabul edilmekte; ölüm sigortasından yapılan yardımlarda ise Kuruma rücu hakkı tanınmamış bulunmaktadır.

Dosya içerisinde mevcut S.S.Kurumu'nun yazılarında, davacılara yardımın **"ölüm sigortası"** dalından yapıldığı bildirilmiştir. Yukarıda belirtilen Yargıtay ilke kararında dayanakları açıklandığı gibi, ölüm sigortasından yapılan yardımların zarardan indirilmesi mümkün değildir. (4.HD.23.12.1982, E.1982/10399 - K.1982/11656)

Ölüm sigortasından bağlanan dul yetim aylıkları tazminattan indirilmez.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nca, sigortalının haksahiplerine sağlanan sigorta yardımları (506 sayılı Yasa'nın 65 ve sonraki maddelerine göre) ölüm sigortası dalından bağlanan dul ve yetim aylığı ise:

1- Bu sigorta yardımlarının sağlanmasının 506 sayılı yasanın 66/d maddesi hükmünce öngörülen "**belirli bir süre sigortalı olma ve prim ödeme**" şartlarının gerçekleşmesine bağlı bulunması;

2- Ölüme neden olan **haksız eylemin** doğrudan doğruya "**uygun ve normal**" bir sonucu olmaması;

3- 506 sayılı yasada da **ölüm sigortasından** yapılan yardımlardan dolayı **Kurum'a rücu hakkı tanıyan bir hükme yer verilmemesi** itibariyle;

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.11.1979 gün 1977/41110 Esas ve 1979/1395 Karar sayılı kararında da belirtildiği gibi, **ölüm sigortasından sigortalının hak sahiplerine sağlanan yardımların destekten yoksun kalanların zararlarından düşülmesi mümkün değildir.** (4.HD.30.01.1980, E.1980/10479 - K.1980/1018)

Ölüm Sigortasından bağlanan aylıklar, Kurum'un rücu hakkı bulunmaması nedeniyle, tazminattan indirilmez.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun ölüm sigortasından bağladığı aylıklardan dolayı rücu mümkün olmadığından, bu sigorta dalından bağlanan aylıklar tazminattan indirilmez.

İş kazaları ve meslek hastalıkları sigorta dallarından sigortalıya veya hak sahiplerine sağlanan yardımlardan dolayı haksız eylem sorumluluklarına SSK'nun rücu hakkı 506 sayılı Kanununun 10,15,26,27,28,29,41 maddelerinde düzenlenmiş olup, ölüm sigortasından sağlanan yardımlar için Kurum'a rücu hakkı tanıyan bir hükme yer verilmemiştir. (4.HD.24.11.1983, E. 1983/9247 - K. 1983/9834)

Ölüm sigortası kolundan haksahiplerine bağlanan dul ve yetim aylıkları tazminattan indirilmez.

Sigortalı işçi olan davacıların desteğinin ölümünün **iş kazası sonucu olmadığı** ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nca davacılara "**ölüm sigortası**" kolundan aylık bağlandığı dosyadaki belgelerden anlaşılmaktadır. Dairemizce istikrarla uygulandığı ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.11.1979 gün ve E.1977/4-1110 - K.1979/1395 sayılı kararında benimsendiği gibi **iş kazasına bağlı olmayan haksız eylem sonucu** ölen sigortalının haksahipleri tarafından açılan destekten yoksun kalma tazminatının kapsamının belirlenmesinde, S.S.Kurumunca 506 sayılı Yasa'nın 65 ve sonraki maddeleri uyarınca "**ölüm sigortası**" kolundan haksahiplerine bağlanan dul ve yetim aylıklarının zarardan düşülmesi mümkün değildir. O nedenle, mahkemenin belirtilen ilkeye aykırı uygulaması bozmayı gerektirir. (4.HD.20.01.1986, E.1986/8651 - K.1986/248)

Ölüm Sigortasından bağlanan aylıklar, destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez.

Sosyal Sigortalar Kurumu emeklisi iken trafik olayına maruz kalıp yaşamını yitirene bağlanan aylık, destekten yoksunluk tazminatından mahsup edilemez. Çünkü her iki olgu arasında yasal bağlantı bulunmadığı gibi nedensellik bağı da yoktur.

Davaya konu olan olayda, davacıya ödemedel bulunan kurum, Sosyal Sigortalar Kurumudur. Ölen destek anılan **kurumdan emekli iken gerçekleşen trafik kazasında ölmüştür** ve ölenin eşine **ölüm sigortası kolundan aylık bağlanmıştır.** 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda **ölüm sigortası kolundan yapılan yardımlardan dolayı Kuruma rücu hakkı tanıyan bir hükme yer verilmemiştir.** Gerçekten bu daldan sigortalının haksahibine aylık bağlaması, sigortalının ölümüne neden olan eylemin uygun ve normal bir sonucu değildir. Böyle bir aylığın bağlanmasının nedeni **sigortalının sağlığında belli bir süre prim ödemiş olmasıdır.** Bu nedenle bu sigorta dalından sigortalının hak sahiplerine bağlanan yardımlar

destekten yoksun kalanların hak kazandıkları tazminattan düşülemez. O halde mahkemece sigortaca bağlanan aylığın davacının hak kazanmış olduğu destekten yoksun kalma tazminatından indirilmiş olması yasaya aykırıdır.

(4.HD.23.05.1989, E.1989/1308 - K.1989/4696)

SSK'dan alınan emekli aylığı destek hesabına esas alınamaz.

Davacı, trafik kazası sonucu eşinin ölümü nedeniyle destek tazminatı istemiştir. Davacının uğradığı destek kaybı hesaplanırken SSK emeklisi olan desteğin almakta olduğu emeklilik maaşı da destek hesabına dahil edilmiştir. Emeklilik maaşı fiilen devam eden bir çalışmanın karşılığı olmadığı ve desteğin ölümünden sonra diğer hak sahiplerine yasal ölçüler içerisinde verilmeye devam edildiği için destek tazminatı hesabına dahil edilmiş olması doğru görülmemiştir. Bu nedenle desteğin emekli maaşı dışındaki çalışmaları karşılığı elde ettiği kazançlar üzerinden hesaplama yapılmalı ve bunun sonucuna göre bir karar verilmelidir.

(4.HD.26.04.1999, E.1999/2011 – K.1999/3705)

Emekli Sandığı emeklisi iken ölen desteğin dul ve yetimlerine bağlanan maaşlar, destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez.

Emekli Sandığı iştirakçisi iken ölümüne sebebiyet verilen desteğin mirasçılarında (dul ve yetimlerine) bağlanan maaşların ve ödenen emekli ikramiyelerinin, bu kişilerin destekten yoksun kalma tazminatından indirilemeyeceği yolundaki **6.3.1978 gün ve 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı**, emekli iken ölen ve emekli maaşından başka bir geliri bulunmayan kişilerin destekleri hakkında da uygulanır; yani destekten yoksun kalanlara bağlanan dul ve yetim maaşları , gerçekleşen destek tazminatından indirilmez.

İçtihadı Birleştirme Kararının gerekçesinde aynen (... haksız eylem sonucu ölen kişi yaşamı süresince çalışmış ve maaşından düzenli olarak belirli bir miktar kesilerek Sandığa yatırılmıştır. **Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamaz.** O halde zarar veren, verdiği zararın tamamını açılan davada ödemelidir...) denilmektedir. Bundan çıkacak sonuç **ölenin ister memur, isterse emekli olsun, haksız eylemi işleyenin verdiği zararın tamamını tazmin edeceğidir.**

Öte yandan, 506 sayılı Kanunda **ölüm sigortasından** yapılan yardımlardan dolayı Kuruma rücu hakkı tanıyan bir hükme yer verilmemesi nedeniyle **ölüm sigortasından hak sahiplerine bağlanan yardımların destekten yoksun kalanların zararlarından düşülmesinin mümkün olmadığını** belirten Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 28.11.1979 gün ve E.1977/4-1110, K.1979/1395 sayılı emsal nitelikteki kararı buna örnek olarak gösterilebilir. Emekli Sandığı'nın ne kendi özel kanununda ve ne de genel nitelikteki Borçlar Kanunu'nda zararı meydana getiren kişilere karşı Sandığın rücu hakkı bulunduğu ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

(4.HD.09.05.1980, E.1980/3094 - K.1980/6086)

İş kazasına bağlı olmayarak haksız eylem sonucu ölen sigortalının hak sahipleri tarafından açılan destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi sırasında, 506 S.Y. uyarınca hak sahiplerine ölüm sigortasından bağlanan dul ve yetim maaşı ile bu yolda yapılan toptan ödemelerin zarardan düşülmesi mümkün değildir.

1) 506 Sayılı Yasanın II.bölümünde yer alan “İş Kazaları Meslek Hastalıkları Sigortası” dalından, Kurum’ca sigortalısının hak sahiplerine sağlanan sigorta yardımları muayyen bir süre sigortalı olma ve prim ödeme şartına bağlı olmaksızın, doğrudan doğruya sigortalısının iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalarak ölmesi olgusuna dayanır. Yasa koyucu, bu sigorta dalından sağladığı yardımlarından dolayı Kurum’un rücu hakkını, 506 Sayılı Yasanın 26. maddesiyle ve kısıtlı olarak kabul etmiş ve genel hükümlere bırakmamıştır.

2) 506 Sayılı Yasanın VII.Bölümünde yer alan “**Ölüm Sigortasından**” sigortalısının hak sahiplerine Kurumca bağlanan dul ve yetim aylıkları yardımlarına gelince: Kurumun bu yardımı, sigortalısının ölümü olayının (bir iş kazası veya meslek hastalığı veya bir haksız

eylem) sonucu ileri gelmesinden değil, anılan yasanın 66/d. maddesi hükmünde öngörülen “Sigortalının malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları dalından (sigortalı ile işverenlerinin) prim ödemiş olmaları” karşılığıdır. **Ölüm sigortasından sağladığı yardımlarından dolayı, Kuruma, haksız eylem sorumlularına rücu hakkını tanıyan bir hükme 506 sayılı Yasada yer verilmemiştir.** Bu nedenle, **Kurumun**, bu madde hükmünden yararlanarak ve **ölüm sigortası dalından yardımlarından dolayı da haksız eylem sorumlularına rücu hakkını kullanamayacağı kuşkusuzdur.** Esasen, ölüm sigortasından yardımlardan dolayı Kurumun rücu hakkına 506 sayılı Yasada yer verilmemesi, bu yardımların haksız eylemin uygun ve normal sonucu olmamasından ve ödenen sigorta primlerinin karşılığı bulunmasındandır ve bu nedendir ki genel hükümlere göre de ölüm sigortası yardımları vesilesiyle Kurumun hak sahiplerinin halefi olamayacağı gerçeği de ortadadır.

Nitekim, Türk Ticaret Yasasında düzenlenen ve sağlanması nedenleri yönünden ölüm sigortası yardımlarına benzeyen “**Can Sigortalarından**” sağladığı yardımları için (Sigorta şirketleri haleflerinden söz edilemeyeceğinin) 17.1.1972 gün ve 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla kabul edilmiş olması da varılan bu sonucu doğrulamaktadır.

Açıklanan maddi ve hukuki olgular, Sosyal Sigortalar Kurumu’nun Ölüm sigortasından sağladığı yardımların; nitelikleri itibarıyla T.C.Emekli Sandığı’nca mensuplarının hak sahiplerine bağlanan dul ve yetim aylıklarından olması, destekten yoksun kalma tazminatının saptanmasında T.C.Emekli Sandığı’nca bağlanan dul ve yetim aylıklarının zarardan indirilmemesi gerektiğine ilişkin 6.3.1978 gün ve 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, ölüm sigortasından sağladığı yardımlardan dolayı S.S. Kurumunun yasal halef olamaması, **ölüm sigortası yardımlarının ödenen sigorta primi karşılığı olması** itibarıyla de, böyle bir ihtiyat tedbirinden haksız eylem sorumlularının yararlanmalarını haklı kılacak yasal bir nedenin de bulunmaması hep birlikte dikkate alındığında; **İş kazasına bağlı olmayarak** haksız eylem sonucu ölen sigortalının hak sahipleri tarafından açılan destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi sırasında, 506 sayılı Yasanın 56. maddesi hükmüne göre ve **hak sahiplerine ölüm sigortasından bağlanan dul ve yetim maaşı ile bu yolda yapılan toptan ödemelerin zarardan düşülmesi mümkün değildir.**

Olayımızda, S.S. Kurumu sigortalısı bulunan davacıların desteklerinin **iş kazasına bağlı bulunmayan trafik kazası sonucu** öldüğü ve davacılara 506 Sayılı Yasanın 68. maddesi hükmüne göre yalnızca **ölüm sigortasından dul ve yetim aylığı bağlandığı** tartışmasızdır. Hal böyle olunca, davacıların zararlarının belirlenmesi sırasında, Kurumca bağlanan bu dul ve yetim maaşının zarardan düşülmemesi gerekir.

(4.HD.11.06.1979, E.1979/5132 – K.1979/7725)

7- YARGITAY ONBİRİNCİ HUKUK DAİRESİ KARARI

Ölenin eş ve çocuklarına bağlanan dul yetim aylıkları tazminattan indirilmez.

Sosyal Sigortalar Kurumu’nun ölenin eş ve çocuklarına bağladığı dul ve yetim aylıklarının peşin sermaye değerinin destekten yoksun kalma tazminatından indirilmeyeceği Yargıtay’ın kökleşmiş içtihatlarındandır. 506 sayılı Yasa’nın 65 ve sonraki maddelerine göre ölenin dul ve yetimlerine bağlanan aylıklar bakımından, Kurumu’un halefiyet hakkı doğacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığından, haksız fiil sorumlularının mükerrer (iki kez) ödeme durumunda kalmaları söz konusu değildir. Bu tür yararların indirilmeyeceği kabul edilmiştir. Aynı Yasa’da 10, 15, 26, 27, 28, 39 ve 41. maddelerde Kuruma rücu hakkı tanınmış olmasına göre, bu maddelerle ilgili ödemeler (yararlar) bakımından indirim gerekecektir. Dava konusu olayda ise, Sosyal Sigortalar Kurumu’nca davacılara bağlanan dul ve yetim aylıkları, 506 sayılı Yasa’nın 66. maddesi gereğince (ölüm sigortasından) bağlandığı anlaşılmasına göre, yukarıda açıklanan ilke gereğince bu gelirlerin peşin sermaye değerlerinin destekten yoksun kalma tazminatından indirimi gerekmeyecektir.

(11.HD.27.04.1982, E.1982/1762 - K.1982/1988) (YKD.1982/7-954)

8- YARGITAY DOKUZUNCU HUKUK DAİRESİ KARARLARI

İş kazası nedeniyle açılan maddi tazminat davasında, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 53. maddesi uyarınca sağlanan malûllük aylığı ile 60. maddesi uyarınca sağlanan yaşlılık ve 66. maddesi hükmünce ölüm sigortasından sağlanan aylıklar tazminattan indirilmez.

Davacıların murisi işçi iş kazası sonucu ölmüştür. Eş ve çocukları bu dava ile ölenin maddi desteğinden yoksun kaldıklarını ileri sürerek maddi tazminat istemişlerdir. İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle açılan maddi zararların giderilmesi davalarının hukuki sebebi sigorta gelirleriyle karşılanmayan kısmın ödetilmesi ilkesine dayanır. Bu nedenle iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle malûl kalan işçi veya işçinin ölümü halinde haksahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından gelir bağlanmışsa, mükerrer ödemeye ve mükerrer yararlanmaya yer verilmemesi için bağlanan gelirlerin maddi tazminattan mahsubu gerekir. Mahsup edilmediği takdirde işçi veya haksahipleri aynı zararı hem SSK.dan gelir olarak hem de işverenden tazminat olarak almış olurlar ki, böylece işçi yada haksahipleri mükerrer yararlanma durumuna geçmiş ve haksız kazanç sağlamış olur. İşte buna engel olmak için SSK. gelirlerinin mahsubu zorunludur. Olayın tamamen kaçınılmaz olması gelirlerin mahsubuna engel değildir. Yine aynı nedenle SSK.nun işverene rücu edememesi de mahsubu gerektirmeyen bir neden teşkil edemez.

Maddi tazminatlardan mahsup edilmeyecek olan iş kazası sigorta geliri değil, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 53.maddesi uyarınca sağlanan malûllük aylığı ile 60. maddesi uyarınca sağlanan yaşlılık aylığı ve 66.maddesi hükmünce ölüm sigortasından sağlanan aylıklardır.

Olayda davacılara iş kazası sigortasından gelir bağlandığı anlaşılmaktadır. Az önce açıklanan nedenlerle bu gelirlerin davacıların maddi tazminatlarından mahsubu gerekir. Yazılı şekilde gelirlerin tenzil edilmemiş olması usul ve yasaya ve Yargıtay İçtihadlarına aykırı olup bozma nedenidir. (9.HD.28.11.1989, E.1989/10192 - K.1989/10368)

Gelir ve aylıklar birleştirilmişse, ölüm sigortasından olan bölüm tazminattan indirilmez.

İş kazası nedeniyle uğranılan zararların tazmini davası, iş kazası sigortasından gelirlerle karşılanmayan kısmın ödetilmesi ilkesine dayanır. Olayda davacılara miras bırakanlarının iş kazasında ölümü nedeniyle 506 sayılı Yasa'nın 23'üncü maddesine göre gelir bağlanmıştır. Ayrıca şartları gerçekleştiğinden 66'ncı maddeye göre ölüm sigortasından aylık bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 92'nci maddesi uyarınca bu gelir ve aylıklar birleştirilmiş ve Sosyal Yardım zammının ölüm sigortasına bağlı olarak ödenmesine başlanmıştır. Gerçekleşen maddi tazminattan yukarıda belirtilen ilke gereğince sadece iş kazası sigortasından sağlanan gelirler **tenzil edileceğinden, ölüm sigortasından bağlanan aylıkların tenzili mümkün değildir. Zira ölüm aylığı ile iş kazası arasında illiyet bağlantısı yoktur.** Ve mahiyetleri ayırılır. O halde SSK.dan iş kazası nedeniyle sağlanan gelirlerin davacıların maddi tazminatlarından tenzil edilmesi, ölüm sigortasından sağlanan Sosyal Yardımların ise tenzil edilmemesi gerekir. (9.HD. 05.06.1985, E.1985/6179 - K.1985/6126)

XI- YANLIŞ VE YANILTICI BİR HUKUK GENEL KURULU KARARI

Trafik kazalarında ölüm ve yaralanma nedeniyle zorunlu sigortalardan tazminat ödemekle yükümlü Sigorta Şirketleri, son birkaç yıldır elden ele dolaştırdıkları (içeriği farklı, kaleme alınmış biçimi yanılıcı) bir **Hukuk Genel Kurulu** kararını kendilerince yorumlayarak, sosyal güvenlik kurumlarının “**ölüm sigortası**” dalından bağladığı “**dul ve yetim aylıklarının**” destekten yoksun kalanların “bakım ihtiyacını” karşıladığı ölçüde tazminattan inidirileceğini veya tazminat isteğinin bütünüyle reddedilmek gerekeceğini ileri sürmek gibi yasaya aykırı yanlış bir davranış içine girmişlerdir.

Söz konusu yanlış ve yanıltıcı Yargıtay HGK. 30.11.2005 gün E.2005/4-648 - K.2005/691 sayılı kararının kaleme alınış biçimi ve YKD.2006/5 sf.791'deki özet başlığı, Yargıtay 06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına ve 5434 sayılı TC.Emekli Sandığı Kanunu'nun 129.maddesine, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 60,65,66 ve sonraki maddelerine ve yeni 5510 sayılı Yasa'nın 32-34.maddelerine açıkça aykırı olduğu gibi, karardaki asıl amaç, yanlış bilirkişi raporuna göre verilen kararın bozulması iken, kararı kaleme alan kişiler, amacı aşarak Yasalara, İçtihadı Birleştirme Kararına ve Yargıtay'ın otuz yılı aşan yerleşik kararlarına aykırı yanıltıcı bir durum yaratmışlardır. Sigortacıların tazminat ödememe gerekçesi yaptıkları Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu yanlış kararı yüzünden pek çok kişi mağdur edilmiştir. Bu karardan sonraki tarihlerde verilen bir çok doğru kararlarla durum düzeltilmiş ise de,¹¹ yargıya yön verme işlevini yerine getirmekle ve hukukumuzu doğru yönde geliştirmekle yükümlü Yargıtay üyelerinin daha dikkatli olmaları, bu tür yanlış kararların çıkmasına engel olmaları gerekmektedir.

Hukuk Genel Kurulu'nun HGK.30.11.2005 gün E.2005/4-648 - K.2005/691 sayılı bu kararının yanlış ve yanıltıcı olduğu, yukardaki bölümlerde yer alan yerleşik karar örneklerinde, 2005 yılından sonra verilen ve en son 2008 yılına ait kararlarda açıkça görülmesine karşın, ne yazık ki tazminat ödememek için her yola başvurmaktan çekinmeyen bazı sigorta şirketleri, Hukuk Genel Kurulu'nun (başka bir örneği bulunmayan) bu yanlış kararını ileri sürerek tazminat ödememekte direnmektedirler.

Hukuk Genel Kurulu'nun 30.11.2005 gün ve E.2005/4-648 - K.2005/691 sayılı kararının niçin yanlış ve yanıltıcı olduğu aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır:

1) Yerel mahkeme kararının bozulmasındaki **asıl amaç, bilirkişi hesap raporundaki yanlış değerlendirme iken**, Hukuk Genel Kurulu'nun bozma kararı yazılırken, amaç aşılmış; daha doğrusu amaçtan uzaklaşarak, yerleşik kararlara aykırı ve bugün artık uygulamada yeri bulunmayan bir takım (eskimiş ve terkedilmiş) değer ölçülerinden söz edilmiştir.

2) Hükme esas alınan bilirkişi raporunda **destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanırken, ölenin emekli maaşı esas alınmıştır.** (Bkz: Kararın "Dava" başlıklı bölümü 2.bendi 3.paragrafi) Oysa, yerleşik kurallara göre, **emekli aylıkları ile dul ve yetim aylıkları tazminat hesabının ölçüsü olamayacağı gibi, hesaplanan tazminat tutarlarından da düşülmez.** (Yargıtay 06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçt.Bir.K. ve yukarda özetlenen karar örnekleri)

İşte, yerel mahkemece görevlendirilen hesap bilirkişisinin yaptığı yanlış budur. Bozma nedeni de yalnızca bu yanlış (hesaplama yanlışı) olmak ve bununla sınırlı olarak gerekçe yazmak gerekirdi.

3) Kararın bir yerinde **06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararından** söz edilmesine karşın, ondan sonraki paragrafta "Dul ve yetim aylıkları, destekten yoksun kalanların bakım ihtiyaçlarını giderdiği ölçüde uğradıkları zarar miktarı azalır. Ödenen maaş oranında bakım ihtiyacı ortadan kalkar" denilerek **çelişkiye düşülmüştür.** Oysa, söz konusu İçtihadı Birleştirme Kararının temel konusu, ölen sigortalının desteğinden yoksun kalanlara, **"ölüm sigortası"ndan bağlanan dul ve yetim aylıklarının, haksız eylemin yol açtığı zarardan (tazminattan) düşülmeyeceğine** ilişkindir.

4) Hem, kararda sıkça yinelenen, yabancı hukukçuların seksen yıl öncesine ait "bakım gücü-bakım ihtiyacı" türünden görece ve belirsiz kavramlara dayalı görüşleri, bugün artık tazminatın ölçüsü olarak alınmamaktadır. Yukarda, destekten yoksun kalma tazminatına

¹¹ Örneğin, Yargıtay 4.Hukuk Dairesi'nin yukardaki bölümlerde açıklanan 09.10.2008 gün E.2008/9289 - K.2008/11575 sayılı ve 09.10.2008, gün E.2008/9289 - K.2008/11575 sayılı kararları.

ilişkin bölümde (Yargıtay kararlarından örneklerle) açıkladığımız gibi, son otuz yıldan bu yana :

a) Destek tazminatının ölçüsü, ölen desteğin “**bedensel ve düşünsel**” etkinliğinden yoksunluk olup, ölen destekten yüklü bir malvarlığı, bir işyeri, şirket, çiftlik vb. kalmış olsa bile, onun “bedensel ve düşünsel” gücünden yoksunluk veya ölen desteğin yerine onun yaptığı işleri üstlenecek kişinin emeğinin karşılığı tazminatın ölçüsü olmaktadır.¹²

b) Ölenin “bedensel ve düşünsel” etkinliğinden yoksunluğun yanı sıra ve ona koşut olarak destekliğin ölçüsünün “parasal” olmaktan daha çok “**yardım ve hizmet ederek**” desteklik biçiminde olacağı görüş ve uygulamaları ağır basmaktadır.¹³

c) Gene Yargıtay’ın 1970’li yıllardan beri düzenli ve tutarlı bir biçimde sürdürülen kararlarına göre:

“Davacıların maddi durumlarının ve gelirlerinin pek fazla ve yeterli derecede bulunması ve ölenin gelir ve yardımına muhtaç olmamaları, destekten yoksun kalma tazminatı istemelerine engel değildir.”¹⁴

“Geçim sıkıntısı olmayan bir kimsenin, bir yakınıni kaybetmesinden dolayı destekten yoksun kalma tazminatı isteyemeyeceğinin kabulü, Borçlar Kanunu’nun 45’inci maddesi 2’nci fıkrası hükmünün amacına aykırı düşer”¹⁵

“Örneğin, anne ve babanın varlıklı olmaları, çocuklarının desteğine ihtiyaç duymadıkları veya ileride duymayacakları sonucunu da doğurmaz.”¹⁶

d) Görüldüğü gibi, uzun yıllardan beri Yargıtay kararlarıyla biçimlenen ve artık kökleşmiş bulunan görüşlere göre destekten yoksun kalma tazminatının ölçüsü, “bakım gücü-bakım ihtiyacı” türünden görece ve belirsiz kavramlar ya da malvarlığı çoğalması türünden anamalcı (kapitalist) ve katı maddeci görüşler olmayıp, daha insancıl ve toplum gerçeklerine uygun bir anlayışla tazminat hesaplanmaktadır.

e) Hele, kimilerinin (bilimsellik kaygısıyla) eleştirmeden ve tartışmadan sorumsuzca kitaplarına aldıkları (alıntıladıkları) bazı yabancı hukukçuların çok eski yıllarda söylenmiş **haksız eylemin yol açtığı zararla (yoksunlukla) nedensellik bağı kurulamayacak olan** (muristen ve hattâ üçüncü kişiden bir miras kalmışsa, miras ve miras gelirleri ihtiyaçları karşılamakta ise, giderek kadın çalışmaya başlamışsa, davacılar varlıklı iseler, sosyal güvenlik kurumlarından gelir bağlanmışsa, ya da kaza veya yaşam sigortalarından bir para alınmışsa vb.gibi) kazanım ve edinimlerin zararı karşıladığı ölçüde tazminattan indirim yapılacağına ve hattâ tazminatın bu kazanımlar yüzünden büsbütün reddedilmesi gerekeğine ilişkin görüşleri (hukuk ve adalet düşüncesine aykırı) tam anlamıyla tüccar zihniyetinin kötü bir yansımasıdır.

f) Şu açıklamalarımız göstermektedir ki, Hukuk Genel Kurulu’nun 30.11.2005 gün ve E.2005/4-648-K.2005/691 sayılı kararındaki “destekten yoksun kalma tazminatına” ilişkin anlatım ve açıklama biçimi, Yargıtay’ın yerleşik kararlarına bütünüyle aykırıdır. Bu yanlış

¹² Bkz: Yukarıda dip not 9’daki karar örnekleri.

¹³ Bkz: Yukarıda 6 ve 8 no.lu dip notlardaki Yargıtay kararları.

¹⁴ Yarg.19.HD.06.10.1992 gün E.1992/2629 -K.1992/4737 sayılı (YKD.1993/2-249), 11.HD.06.12.1974 gün E.1974/3301-K.1974/3477 sayılı (YKD.1976/3-346), 4.HD.01.04.2003 gün E.2002/13497-K.2003/3904 sayılı, 4.HD.29.11.2007 gün E.2007/13191-K.2007/15103 sayılı, 11.HD.11.10.2005, E.2004/10735 - K.2005/9566 sayılı kararları.

¹⁵ Yarg.11.HD.06.12.1974,3301-3477 sayılı kararı (YKD.1976/3-346)

¹⁶ Yarg.4.HD.29.11.2007,E.2007/13191-K.2007/15103 sayılı, 11.HD.11.10.2005, E.2004/10735 - K.2005/9566 sayılı, 4.HD.01.04.2003, E.2002/13497-K.2003/3904 sayılı kararları.

anlatım ve yorum yüzünden, kararın yayınlanmasından bugüne, sigorta şirketleri, tazminat başvurularını reddederek pek çok kişiyi mağdur etmişlerdir.

Gene bu yanlış anlatım yüzünden, mahkemelere zaman kaybettirilmektedir. Bir günde kırk çeşit davaya bakma zorunluğu yüzünden uzmanlaşma olanağı bulamayan yargıçlar da, önelerine konulan bu Hukuk Genel Kurdulu kararına bakarak ister istemez Sosyal Güvenlik Kurumu'na yazılar göndermekte, davacılar gelir bağlanıp bağlanmadığını sormak zorunda kalmaktadırlar. Oysa trafik kazalarında (olay aynı zamanda trafik-iş kazası değilse) Sosyal Güvenlik Kurumlarından gelir bağlanıp bağlanmadığını araştırmaya hiç gerek yoktur.

g) Bozma kararının asıl konusu olması gereken bilirkişi raporuna gelince: Ölen desteğin emekli aylığı üzerinden destek tazminatı hesaplayan bilirkişinin yanlışının düzeltilmesi için, bozma kararında önerilen “ölen desteğin emekli aylığı dışında bir işi ve kazancı varsa, tazminatın buna göre hesaplanacağı” görüşü (eğer destek çalışıyorsa) bir yere kadar doğru ise de, yaşlı kişilerin çalışabilme (aktivite) süreleri sınırlı olduğundan sonuçta bu da doğru bir çözüm değildir. En doğrusu, emeklilik yaşamını sürdüren yaşlı kişilerin evde ve günlük yaşamda eşlerine “**yardım ve hizmet ederek**” destek olacakları gerçeğinden yola çıkılarak, yaşam sürenin sonuna kadar yasal asgari ücretler üzerinden destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanmasıdır.

Son olarak diyoruz ki, Yargıtay'ın yargıyı yönlendirme işlevi ve içtihat oluşturma sorumluluğu nedeniyle, bu tür yanlış kararlardan sakınılmalı ve yerleşik kararlar sürekli göz önünde bulundurulmalı; hele içtihadı birleştirme kararları kesin bilinmelidir.

XII- OLAY İŞ KAZASI DEĞİLSE, SOSYAL GÜVENLİK GELİRLERİ HİÇ BİR BİÇİMDE TAZMİNATTAN İNDİRİLMEZ

1- İş kazası ve meslek hastalığının tanımı

İş kazası, işçinin, işveren tarafından verilen işi, işyerinde veya görevli olarak gönderildiği yerde yaptığı sırada ya da işveren tarafından sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere götürülüp getirilme sırasında bedence ve ruhça bir zarara uğraması veya ölmesidir. (506 sayılı Yasa m.11/A, 5510 sayılı Yasa m.13/1)

Eğer iş kazası, işveren tarafından verilen iş gereği, bir motorlu taşıtı kullanırken veya taşıtı kullanana yardım ederken ya da işin yapılacağı yere işveren tarafından sağlanan taşıtla götürülüp getirilme veya iş gereği yolculuk yapılması sırasında meydana gelmişse, buna “**trafik-iş kazası**” denir.

Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürllülük halleridir.

Yukarda tanımlanan bu durumlarda, işçi yeterli derecede prim ödememiş, hattâ hiç prim ödememiş olsa bile sakat kalmışsa kendisine, ölmüşse desteğinden yoksun kalanlara belli bir oranda gelir bağlanır. Zararlandırıcı olay **iş kazası veya meslek hastalığı değilse**, kendisine veya yakınlarına gelir bağlanmaz. Gelir bağlanmayınca da tazminattan indirim söz konusu olmaz.

Zararlandırıcı olayın **iş kazası veya meslek hastalığı** olması durumunda, Kurumca bağlanan gelirlerin **ne kadarının** olayda kusuru bulunan işverenden veya üçüncü kişiden **rücuen** isteneceği aşağıdaki bölümde açıklanacaktır.

2- Sosyal Güvenlik Kurumu gelirlerinin tazminattan indirileceği durumlar

Yalnızca “**iş kazası veya meslek hastalığı**” sonucu ölümlerde veya sürekli işgöremezlik durumlarında Sosyal Güvenlik Kurumu gelirleri tazminattan indirilir. Çünkü, Kurum’un bağladığı gelirlerden dolayı sorumlulara **rücu hakkı**, yalnızca bu iki durumda vardır.

Eski 506 sayılı Yasa’nın 26.maddesine ve yeni 5510 sayılı Yasa’nın 21 maddesine göre, **iş kazası veya meslek hastalığı** işverenin kastı veya işçi sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, sigortalı işçiye, iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık sigortasından bağlanan gelirlerin başladığı tarihteki **ilk peşin sermaye değeri** toplamı, sigortalı veya haksahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca **işverene (kusuru oranında) ödettilir**.

Eğer iş kazası, **üçüncü kişinin** kusuru yüzünden meydana gelmişse, bağlanan gelirlerin başladığı tarihteki **ilk peşin değerinin yarısı** üçüncü kişiden (kusuru oranında) istenir.

Bu yüzdendir ki, **iş kazasından sorumlu olan** işverenin veya üçüncü kişinin iki kez aynı miktar tazminatı (hem haksahiplerine ve hem de Kurum’a) ödeme durumuna düşmemesi, dolayısıyla haksahiplerinin de iki kat tazminat almalarının önlenmesi için, **rücu tabii miktarlar** hesaplanan işgöremezlik veya destekten yoksun kalma tazminatından **indirilir**.

3- Tazminattan indirim koşulları

Yukardaki açıklamalara göre, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sigortalıya veya ölmüşse desteğinden yoksun kalan haksahiplerine bağlanan gelirlerin tazminattan indirilebilmesi için:

- Zararlandırıcı olay bir “**iş kazası veya meslek hastalığı**” olmalıdır.
- Gelirler “**iş kazası ve meslek hastalığı sigortası**”ndan bağlanmış bulunmalıdır.
- Kaza, en azından bir “trafik-iş kazası” niteliğinde olmalıdır.
- Zararlandırıcı olaydan işveren veya üçüncü kişi sorumlu tutulabilmelidir.
- Gelir bağlayan kurumun işverene veya üçüncü kişilere “**rücu hakkı**” bulunmalıdır.
- Bağlanan gelirler, sigortalının yasada öngörülen miktarda prim ödemiş olmasının karşılığı olmamalıdır. Başka bir deyişle, gelirler “ölüm veya malullük sigortası” dalından değil, “iş kazası ve meslek hastalığı” sigorta dalından bağlanmış olmalıdır.

4- Olay iş kazası değilse, tazminattan indirim de söz konusu olmaz

Sigortalı işçinin iş gücü kaybına uğrama veya ölüm nedeni **iş kazası veya meslek hastalığı sonucu değilse**, “iş kazası veya meslek hastalığı sigortası” dalından gelir bağlanamayacağından, **tazminattan da indirim söz konusu olmayacaktır**.

Şu halde, **sigorta şirketlerinin trafik kazaları nedeniyle** tazminat almak için başvuran kişilerden bu konuda belge isteme ve **Kurum’dan gelir bağlanıp bağlanmadığını araştırma hak ve yetkileri yoktur**. Bu gibi durumlarda haksahipleri, ödemeyi reddeden sigorta şirketine karşı zaman yitirmeden derhal dava açmalıdırlar.

Mahkemeler de, eğer olay “**iş kazası değilse**” trafik kazası nedeniyle açılan tazminat davalarında, Sosyal Güvenlik Kurumlarınca sigortalıya veya haksahiplerine gelir bağlanıp bağlanmadığını” araştırma ve ilgili yerlerden sorma isteklerini reddetmelidirler.

Zaten olay bir **iş kazası ise**, hukuk veya ticaret mahkemesi **görevsizlik** kararı verecek ve dosya **iş mahkemesine** gidecektir. Bir trafik kazasının aynı zamanda bir “iş kazası” olması, yani bir “**trafik-iş kazası**” olması için, kaza geçirenin “çalıştırılan” kişi

olması ve işverene ait işin yapıldığı veya iş gereği işveren tarafından sağlanan taşıtla bir yerden bir başka yere gidildiği sırada olması gerekmektedir.

Kişi, sigortalı işçi de olsa, eğer işveren tarafından verilen işi yaptığı veya iş gereği bir yerden bir yere taşındığı sırada değil de, **iş saatleri dışında araç kullanırken ya da işle ilgili olmayan bir yolculuk yaptığı sırada trafik kazası geçirmişse**, geçirdiği bu kaza iş ve sosyal güvenlik yasalarına göre “iş kazası” sayılmayacağından ve “iş kazası sigortası”ndan gelir bağlanmayacağından, **tazminattan indirim söz konusu olmayacaktır**. Bu nedenle, iş kazası (trafik-iş kazası) olmadığı açıkça belli olan olaylarda mahkemelerin, sosyal güvenlik kurumlarından gelir bağlanıp bağlanmadığını araştırmaları gereksizdir, iş ve zaman kaybıdır.

5- Trafik kazası nedeniyle başvurularda, Sigorta Şirketleri, özel yasa gereği sekiz gün içinde sigorta bedelini ödemek zorundadırlar.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, **trafik kazaları yönünden “özel yasa”dır ve özel yasa hükümleri öncelikli olarak uygulanmak zorundadır**. Bu nedenle, sigorta şirketleri başka yasalardaki hükümlere bakmadan 2918 sayılı Yasa’nın 98 ve 99.maddelerinin **emredici hükümleri gereği**, gerekli belgelerle ve yöntemince başvurularda **yasal (8) günlük sürede** sigorta tazminatını ödemek zorundadırlar. Yasa’nın 99.maddesi aynen şöyledir:

“Sigortacılar, hak sahibinin kaza veya zarara ilişkin tespit tutanağını veya bilirkişi raporunu, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar.”

Yasa’daki bu “zorunluluk” nedeniyle, sigorta şirketlerinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından gelir bağlanıp bağlanmadığına ilişkin belge isteyerek, ödemeleri geciktirmeleri özel yasanın emredici nitelikteki hükümlerine aykırı bir davranıştır.

Hem, aşağıdaki bölümde Yargıtay karar örnekleriyle açıklanacağı üzere, trafik kazası aynı zamanda bir “trafik-iş” kazası olup da, kaza geçiren sigortalıya gelir bağlanmış ve bu gelirden dolayı **Sosyal Güvenlik Kurumunun üçüncü kişiye rücu hakkı doğmuş olsa bile**, özel bir yasa hükmü olan ve öncelikli olarak uygulanması zorunlu bulunan 2918 sayılı KTK’nun 99. maddesi gereği yasal (8) gün içinde zarar gören kişilere sigorta tazminatı ödeyen sigortacıya karşı, sonradan Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından “rücu davası” açılması durumunda, sigorta şirketi **“asıl haksahiplerine sigorta tazminatını ödemediğini”** kanıtlarsa, Kurum’a karşı ayrıca tazminat ödemekten kurtulur.

XIII- HAKSAHİPLERİNE TAZMİNAT ÖDEYEN SİGORTA ŞİRKETİ, KURUM’UN RÜCU ALACAĞINDAN SORUMLU TUTULAMAZ.

1- Sigortacı, yasal (8) gün içinde asıl haksahiplerine ödeme yapmak zorunda olup, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun gelir bağlamasını bekleme yükümlülüğü yoktur.

Trafik kazası sonucu beden gücü kaybına uğrayan kişiye veya ölümlerde haksahiplerine, 2918 sayılı KTK’nun 98. ve 99. maddelerindeki **özel ve emredici hükümler gereği**, başvuru tarihinden (8) gün içinde sigorta tazminatını ödemek **“zorunda”** olan Sigorta Şirketi, sonradan Kurum’un (trafik kazasını aynı zamanda iş kazası kabul ederek bağladığı gelirlerden dolayı) rücu alacağından sorumlu tutulamaz; asıl haksahiplerine sigorta tazminatını ödemediğini kanıtlarsa, ikinci kez tazminat ödemesi söz konusu olmaz. Bu konudaki yanlış uygulamaları sona erdirmek ve duraksamaları gidermek için aşağıda Yargıtay kararlarından iki örnek verilmiştir.

2- Yargıtay kararları :

Police limitini hak sahiplerine ödeyen sigortacı, Kurum'un rücu alacağından sorumlu tutulamaz.

Kurum tarafından açılan rücu davasında, davalı sigorta şirketinin sigorta poliçesindeki limiti, **rücu davasının açılmasından önce hak sahiplerine ödediğinin anlaşılması karşısında**, mahkemece, sigorta şirketi hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirme sonucu yazılı biçimde rücu alacağından sorumluluğuna hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

Davacı, **trafik iş kazasında ölen sigortalı işçinin** haksahiplerine yapılan harcamalar üzerine uğranılan Kurum zararının rücu ödetilmesini istemiştir. Mahkeme, ilamında belirtildiği şekilde isteği hüküm altına almıştır.

Davaya konu rücu alacağının davalı kusurlu sürücü yanında kazaya karışan ve davalı sürücünün kullandığı aracı sigortalayan olarak davalı sigorta şirketinden de tahsili istenmiş ise de, dosya içeriğinde mevcut bilgi ve belgelerden **davalı sigorta şirketinin sigorta poliçesindeki limiti işbu rücu davasının açılmasından önce hak sahiplerine ödediğinin anlaşılması karşısında; mahkemece, sigorta şirketi hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekirken** yanılığılı değerlendirme sonucu yazılı biçimde rücu alacağından sorumluluğuna hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

10.HD.1.5.2003, E.2003/3030 - K.2003/3939

Haksahiplerine tazminat ödeyen sigorta şirketi, Kurum'un rücu alacağından sorumlu tutulamaz.

Davacı, trafik iş kazası sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine bağlanan peşin değerli gelirler ile yapılan harcama ve ödemeler nedeniyle uğranılan Kurum zararının rücu ödetilmesini istemiştir. Davalı sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında trafik sigorta poliçesinde kişi başına bedeni zarar limiti olarak belirtilen rakamı dava tarihinden önce hak sahiplerine ödediği iddiası varsa, bu iddianın yöntemince araştırılması gerekir.

Davacı, trafik iş kazası sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine bağlanan peşin değerli gelirler ile yapılan harcama ve ödemeler nedeniyle uğranılan Kurum zararının rücu ödetilmesini istemiştir. Mahkeme, ilamında belirtildiği şekilde isteği hüküm altına almıştır. Hükmün, davacı ve davalılardan A. O. Sigorta A Ş. Avukatı tarafından temyiz edilmesi üzerine, dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

Anılan sigorta şirketinin, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında trafik sigorta poliçesinde kişi başına bedeni zarar limiti olarak belirtilen 7.000.000.000 liranın dava tarihinden önce hak sahiplerine ödendiği yönündeki savunması yöntemince araştırılmaksızın, mahkemece eksik inceleme sonucu rücu alacağının yazılı şekilde hüküm altına alınması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

10.HD.31.3.2005, E.2005/866 - K.2005/3453

XIV- CAN VE YAŞAM SİGORTALARI DA, TAZMİNATTAN İNDİRİLMEZ

1- Ödenen primlerin karşılığı olan sigorta paraları, haksız eylem sorumlularının ödeyeceği tazminattan düşülemez.

Primleri ödenerek yaptırılan özel nitelikli “Bireysel kaza ve yaşam sigortalarından” sigortalıya veya haksahiplerine ödenen paralar, zararlandırıcı olayın sorumlusu olan üçüncü kişilerin, zarar görenlere ödemek zorunda buldukları tazminat tutarlarından indirilmez. Çünkü:

a) Ferdi Kaza veya Yaşam Sigortası yaptıran kişi, ödediği primlerle kendisine veya yakınlarına sigorta güvencesi sağlamıştır. Zarar verenin bu paradan yararlanması söz konusu olamaz.

b) Ödenen primler karşılığı (Ferdî Kaza veya Yaşam Sigortasından) sigorta ettirene veya sigorta güvencesi sağladığı kişilere yapılan ödemeler, **haksız eylemin** doğrudan doğruya **“uygun ve normal” bir sonucu değildir.** Bir başka deyişle, Ferdi Kaza Sigortasından veya Yaşam Sigortasından ödenen paralar ile haksız eylemin yol açtığı zarar arasında doğrudan veya dolaylı **“nedensellik bağı”** kurulamaz.

c) Türk Ticaret Yasasında, Sosyal Güvenlik Kurumlarının “ölüm sigortası” yardımlarına benzeyen **“Can Sigortalarından”** sağlanan yardımları için **Sigorta Şirketlerine ardılık (halefiyet) ve rücu hakkı tanınmamıştır.** (TTK m.1338) Bu husus 17.01.1972 gün ve 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında açıkça belirtilmiştir.

d) Daha geniş bir anlatımla, Sosyal Güvenlik Kurumlarının **“belirli bir süre sigortalı olma ve prim ödeme”** karşılığı **“ölüm sigortası”**ndan ölen sigortalının haksahiplerine bağladığı gelirlerin, destekten yoksun kalma tazminatından düşülmeyeceğine; Sosyal Güvenlik Kurumu'nun bu tür sigorta ödemelerinden dolayı sorumlulara **rücu hakkı bulunmadığına** ilişkin 5434,506,1479 sayılı yasalardaki ve bu yasaların yerini alan 5510 sayılı yasadaki hükümler ile Türk Ticaret Kanunu'nun kişilerin kendileri veya murisleri tarafından **ödenen primlerin karşılığı** olan **“can sigortalarına”** ilişkin 1338.maddesi örtüşmektedir. Çünkü, orada da belli bir prim karşılığı yaptırılan yaşam ve bireysel kaza sigortalarından ödeme yapan **sigortacıya ardılık ve rücu hakkı tanınmamıştır.**

(Bkz:17.01.1972 gün 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı)

2- Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

Sosyal Güvenlik Kurumlarının “ölüm ve malullük sigortası” dalından bağladıkları aylıkların, haksız eylem sorumlularının ödeyecekleri tazminattan düşülmeyeceğine ilişkin 06.03.1978 gün 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı gibi, Ticaret Kanunu'ndaki can sigortalarının da tazminattan düşülmeyeceğine ilişkin 17.01.1972 gün 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı bulunmaktadır. Kararın ilgili bölümü şöyledir:

Türk Ticaret Kanunu 1338.maddesine göre “can sigortalarında” sigortacının halefiyetinden söz edilemez ve sigortacının rücu imkanı yoktur.

Türk Ticaret Kanununun 1301.maddesinin ilk fıkrasında, "Sigortacı, sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçer. Sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü şahıslara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel nisbetinde sigortacıya intikal eder" hükmü yer almıştır. Aynı kanunun 1361. maddesinde de bu hüküm doğrultusunda bir başka hüküm sevk edilmiştir:"Borçlarını yerine getiren sigortacı, sigortalının üçüncü şahsa tazmin ettirebileceği bir zararı tazmin ettiği takdirde 1256 ve 1258.maddelerin 2.fıkralarının hükümlerine hâlel gelmeksizin, üçüncü şahsa karşı sigortalının haklarına halef olur."

Türk Ticaret Kanununun 1301. maddesi hükmü, bu kanunun Sigorta Hukukuna ilişkin beşinci kitabının 2.faşlının genel hükümlere ait 1.kısımında yer aldığı için mal (bu

arada yangın, ziraat ve hırsızlık) ve sorumluluk (Trafik Kanunu gereğince mali sorumluluk) yani tazminat sigortalarında uygulanır ise de, **1338. maddenin** aykırı hükmü sebebiyle **can sigortalarında sigortacının halefiyetinden söz edilemez. Çünkü, can sigortasında 1338. madde gereğince rücu imkanı yoktur.**

(Yarg.17.01.1972 gün 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı)

3- Yargıtay kararları :

Can ve yaşam sigortalarında, sigorta bedelini ödeyen sigortacının ardıllığı söz konusu olamaz ve sigorta şirketi, ölen sigortalısının mirasçılarına ödediği tazminatı, kazaya neden olan davalılardan (rücuen) isteyemez.

TTK.nun 1301. maddesinde düzenlenen (halefiyet) hali, mal ve mali sorumluluk sigortalarında sözkonusu olup, kaza sigortalarını da kapsamına alan TTK.nun 1321 ve devamı maddelerinde düzenlenen (can-hayat) sigortalarında uygulama olanağı yoktur. (6762 s. TTK/1301, 1321, 1338) Bu nedenle, sigorta şirketi, ölen sigortalısının mirasçılarına ödediği tazminatı, kazaya neden olan davalılardan (rücuen) isteyemez.

Davacı sigorta şirketi, (kaza-can) sigortası nedeniyle ölen sigortalısının mirasçılarına ödediği tazminatı, kazaya neden olan davalılardan TTK.nun 1301 maddesine göre rücu tahsilini istemiştir.

TTK.nun 1301. maddesinde düzenlenen ardıllık (halefiyet), mal ve mali sorumluluk sigortalarında sözkonusu olup, kaza sigortalarını da kapsamına alan ve TTK.nun 1321 ve devamı maddelerinde düzenlenen (can-hayat) sigortalarında uygulama imkanı yoktur. Zira, TTK.nun 1338. maddesi hükmüne göre, **sigorta ettiren sigorta şirketinden sigorta bedelini tahsil etmiş olsa bile, kazaya neden olan üçüncü şahıslara karşı ayrıca dava açma hakkı bulunmaktadır** ve (can-kaza) sigortaları ile ilgili hükümlerde de TTK.nun 1301. maddesine atıfta bulunan bir madde hükmü de bulunmamaktadır. Yargıtay'ın kökleşmiş içtihatları da bu doğrultudadır.

Dava konusu olayda davacı, dava hakkını sigortalısı mirasçılarına ödediği tazminattan dolayı TTK.nun 1301. maddesinde öngörülen (halefiyete) dayanarak kazandığını ileri sürmesine ve yukarıdaki açıklamalardan da (kaza-can) sigortalarında halefiyet halinin mümkün bulunmadığı anlaşılmış bulunmasına, halefiyetten yararlanamayan davacının ise bu davada aktif dava ehliyetini kazanmamış olmasına göre, bu hususun re'sen nazara alınması gerekmektedir. Bu itibarla aktif dava ehliyeti yönünden gerekli inceleme yapıp davanın yukarıda açıklanan nedenlerle reddi gerekirken, yazılı şekilde davanın kabulüne ilişkin verilen karar isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir.

Bu itibarla aktif dava ehliyeti yönünden gerekli inceleme yapıp davanın yukarıda açıklanan nedenlerle reddi gerekirken, yazılı şekilde davanın kabulüne dair tesis edilen hüküm isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir.

11.HD.29.03.1979, E.1979/1051 - K.1979/1629

Can sigortalarında, üçüncü şahsın kusuru sonucu meydana gelen kazalardan dolayı, sigorta ettirenin sigortasından tazminat alması, sigorta ettirenin üçüncü şahsa başvuru hakkını ortadan kaldırmaz. (6762/m.1301,1338)

Can sigortalarına ilişkin olarak Türk Ticaret Kanununun 1338. maddesine göre, üçüncü şahsın kusuru neticesinde vukua gelen kazalardan dolayı **sigorta ettirenin sigortasından tazminat alması**, sigorta ettirenin üçüncü şahsa müracat hakkını ortadan kaldırmaz. Üçüncü şahıs sigorta ettirenin sigortası nazara alınmaksızın bütün zarar ve ziyanın tazmini ile yükümlü tutulur.

9.HD.07.02.1984, E.1983/9805 - K.1984/1085

Dava dışı Sigorta Şirketinin kendi sigortalısına ödemesi tazminattan düşülmez.

Dava dışı Sigorta Şirketinin ödemesi kendi sigortalısına ait aracın işletilmesine dayalı bir sorumluluğun ifası niteliğinde olup, davalıların sorumlu olduğu tazminat tutarının

azaltılması sonucunu doğurmaz. Belirlenecek destek tazminatı tutarından davalının kusuruna isabet eden tazminatın, dava dışı sigorta şirketinin ödemesi gözetilmeksizin belirlenmesi gerekir.

Davacılar vekili, murisin yolcu olduğu araçla davalıların sürücü ve zorunlu trafik sigortacısı olduğu aracın kaza yapması sonucu öldüğünü ileri sürerek, destekten yoksunluk tazminatının olay tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte ve davalı sigorta şirketinin poliçe limiti üzerinden sadece destekten yoksunluk tazminatından sorumlu olmak üzere müştereke müteselsilen tahsiline karar verilmesini istemiştir.

Mahkemece, toplanan kanıtlar, kusur ve aktüerya bilirkişi raporuna göre hesaplanan destekten yoksunluk tazminatından **dava dışı Güneş Sigorta A.Ş.nin ödediği tutar, davacıların destekten yoksun kalma tazminatından düşülerek**, bakiye tazminat tutarı üzerinden davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Kararı, davacılar vekili temyiz etmiştir.

Dava dışı Güneş Sigorta A.Ş.nin ödemesi kendi sigortalısına ait aracın işletilmesine dayalı bir sorumluluğun ifası niteliğinde olup, davalıların sorumlu olduğu tazminat tutarının azaltılması sonucunu doğurmaz. Zira, dava dışı sigorta şirketinin ödemesi kendi sigortalısına ait aracın sürücüsünün kusuru ve sorumluluğu ile ilgilidir. O halde yeniden bilirkişi raporu alınarak belirlenecek destek tazminatı tutarından **dava dışı sigorta şirketinin ödemesi gözetilmeksizin** belirlenmesi gerekir iken, davalıların sorumluluğunu azaltacak biçimde yapılan hesaplama itibarla hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle dahi davacılar yararına bozulması gerekmiştir.

11.HD.27.3.2007, E.2005/13873 - K.2007/4833

4- Bir can sigortası türü olan Zorunlu Koltuk Sigortası'ndan yapılan ödemeler de, destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez.

Karayolu Taşıma Yönetmeliği gereği, taşımacı tarafından yaptırılması zorunlu Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, primleri taşımacılar tarafından ödenen üçüncü kişi (yolcular) yararına bir "can sigortası" türü olup, bu sigortadan yapılan ödemeler destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez.

XV-UYARILAR

1- Desteklik, birbirine yakın kişilerin dayanışmasıdır. Bu dayanışma, parasal olmaktan daha çok "yardım ve hizmet" ederek gerçekleşir. Destekten yoksunluk, ölen kişinin yakınlarına sağladığı bedensel ve düşünsel etkinliğin sona ermesidir. **Destekten yoksun kalma tazminatının ölçüsü, ölenin beden ve beyin gücüyle yarattığı "değer"dir.** Bu nedenle, ölen kişinin mesleği ve kazancı belli ise, bu kazançlar üzerinden tazminat hesaplanacaktır. Bunun dışında ölenin yaşı ne olursa olsun, bir işi ve kazancı bulunsun veya bulunmasın, bedensel varlığıyla "yardım ve hizmet ederek" yakınlarına sağladığı desteklikten yoksun kalınması başlı başına maddi tazminat isteğinin haklı nedeni kabul olunacak ve "asgari ücretler" üzerinden tazminat hesaplanacaktır.

2- Bugün artık, destek tazminatının tanımlanmasında, insanın değeri kavramıyla ve hakkaniyet düşüncesiyle bağdaşmayan, çok eski yıllara ait ve yabancı hukukçulardan alınma "bakım gücü-bakım ihtiyacı" türünden belirsiz kavramlara, "destekten yoksun kalma tazminatının amacının, yoksun kalanların sosyal ve ekonomik durumlarının korunması olduğu" biçimindeki anamalcı (katı kapitalist) anlayışla yapılmış tanımlara yer yoktur.

Yargıtay kararlarıyla benimsendiği üzere, **destekten yoksun kalan kişiler varlıklı olsalar bile** tazminat isteyebilecekleri; **öleden yüklü bir malvarlığı, işyeri, şirket kalmış olsa bile** onun "bedensel ve düşünsel" etkinliğinden yoksunluğun başlı başına tazminatın ölçüsü olacağı; haksız eylemin yolaçtığı zarar ile öleden kalan malvarlığı, sosyal güvenlik kurumu gelirleri, yaşam ve bireysel kaza sigortalarından alınan paralar arasında "**nedensellik bağı**" kurulamayacağı; destekten yoksun kalanların bu edinim ve kazanımlarından, **haksız**

eylem sorumlularının yararlandırılmayacağı kabul edilmekte; sonuçta ölümün kesinlikle tazminat isteğinin haklı nedeni olacağı kabul edilmektedir.

Açıklanan bu nedenlerle, sigorta şirketlerinin “Bakım ihtiyaçları yoktur, dul yetim aylığı bağlanmıştır vb.” türünden bahanelerle tazminat isteklerini reddetme hak ve yetkileri yoktur.

3- Eğer **ölenin veya kazaya uğrayanın kusuru yoksa** (kusura katılımı-müterafik kusuru söz konusu değilse, Sigorta Şirketleri, kendi sigortalılarının kusur oranına göre değil, poliçe limitini aşmamak koşuluyla, **zararın tamamını ödemek zorundadırlar**. Bu konuda pek çok Yargıtay kararı olmasına karşın, sigorta şirketleri yanlış uygulamada direndikleri için, Sigortacılık Genel Müdürlüğü **21.05.2008 tarih 25 sayılı Sektör Duyurusu** yayınlarak **sigorta tazminatlarının “ortaklaşa ve zincirleme sorumluluk”** esasına göre ödenmesi gerektiği uyarısında bulunmuştur.

4- Tazminat hesap formülleri, ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumları'nın uygulamaları ile uyumlu olmak ve mahkemeler Yargıtay'ca öngörülen formül ve yöntemlere göre yapılmış tazminat hesap raporlarına göre karar vermek zorundadırlar. Yargıtay'ca benimsenmemiş bir hesap formülü yargıda geçerli değildir. O nedenle, sigorta şirketlerinin farklı formüllere göre yaptırdıkları tazminat hesapları kabul olunmamalı, avukatlar iş sahiplerini mağdur etmemek için derhal dava açmalıdırlar.

Yayımlandığı yer : İstanbul Barosu Dergisi, 2009,sayı :4, sayfa: 1839-1878

